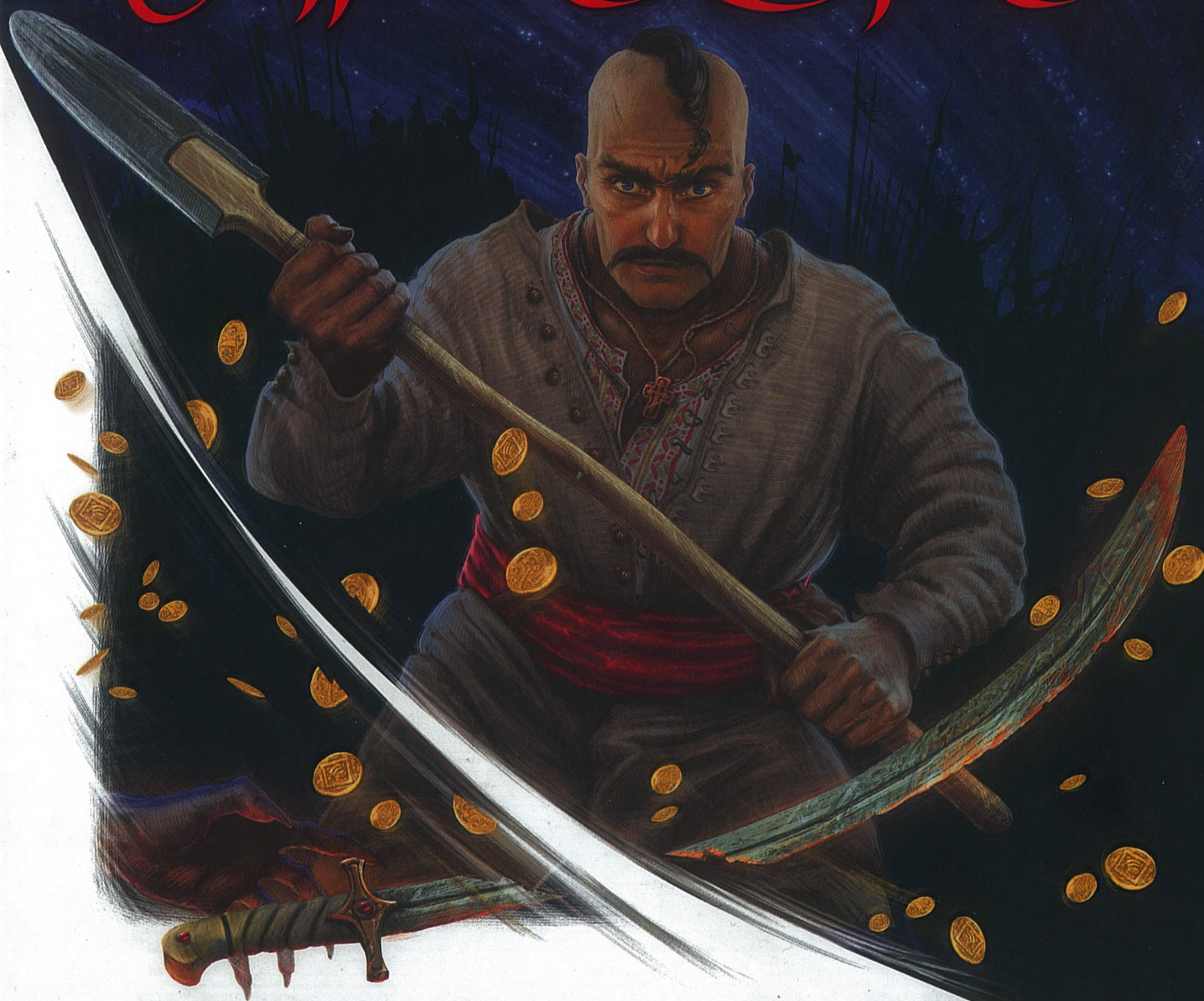

Казки і Лисенка Сап'юка

Казка про дівчину Дароску, Козака Б. Запропаного, рудо та сиротин сиротин
 Про Тандрю і Яничарський скарб
 Мені з Жінкою не возитися,
 Мені з Жінкою не возитися!
 А пютион та молька
 Козаку в дрозі знадобитися!
 Тей! Долиною,
 Сей, широко знадобитися!

Ой ти станеш з шабелькою
 А я з кулаками,

П'ять нас, братці, п'ять. Будем пити-гуляти.
 Кругом мене товариші все вірні сидять.
 Лий, шинкарко, лий, повір на мене.
 Єсть у мене рідна Жінка, биком пити мене.

Ой не їв я і не пив
 тільки грошки любив!
 Не пожив, не полюбав
 А з собою не забрав!

Казка про дівчину Дароску, Козака Б. Запропаного, рудо та сиротин сиротин

Казка про дівчину Дароску, Козака Б. Запропаного, рудо та сиротин сиротин

Казки Лісника Сафка

Видавництво
"Зелений Ліс"

2014

УДК 821.161.2-34
ББК 84.4(Укр)6-442
Л62

Не перевелись в Україні справжні козаки!
Скільки зла не роби, а добро все одно переможе!
Тільки справжній козак знає, як обхитрити чорта
і навчити його співати козацьких пісень!

Ілюстрації Коршунова Інокентія

Сашко Лірник
Казки Лірника Сашка / Сашко Лірник — К. : Гамазин, 2014. — 72 с.
© Сашко Лірник, 2014
© Коршунов Інокентій (ілюстрації, каліграфія), 2014
© Гамазин (художнє оформлення, оригінал-макет), 2014

ISBN 978-966-279-010-8

Казка про вдову Ганну-Шулячку, Черного Козака і страшне заклинання

(казка-дума)

На околиці нашого села, якраз над річкою, жила собі вдова Ганна. Чоловік її був добрий і славний козак Шуляк, та загинув у бою з татарами. Зосталася Ганна сама з маленькою дочкою Явдошкою. Тож люди на селі так і звали Ганну — Шулячкою.

Лишилось у Ганни невеличке поле біля високої могили, пара воликів та, на згадку про чоловіка, коралове намисто, яке він привіз їй із далекого походу в Туреччину. Гарне намисто — дванадцять разків червоних коралів ціни неміряної. Ганна була молода і вродлива, та ще й роботяща, але хіба багато жінка без чоловіка зробить? А орати-сіяти треба. Тяжко Ганні орати. Воли не слухаються, плуг важений, леміш у землю не лізе, ноги за ріллю чіпляються. Помучилася так Ганна до ночі, та й уклалася спати з Явдошкою на возі.

Заснула Ганна, як у воду впала, тільки очі заплющила — і вже спить. А вранці прокинулася — що за чудасія? Усе поле виоране, засіяне і заскороджене. Воли розпряжені — сіном собі ремигають, ярма понакривані, та ще й казанок із кулешем на багатті кипить-укипає.

Подивилася Ганна кругом, поза кущі позаглядала — нікого не видно. Приїхала вдова додому та все дивується — хто поле виорав? А вдома дивиться — за ніч хтось тин підправив, ще через ніч хтось дров нарубав. Так, ніби хазяїн у хаті з'явився. Уже Ганні і страшно, і цікаво: хто ж це по ночах у неї хазяйнує, та знаку не подає?

Пробувала Ганна підслідити гостя нічного, але тільки ніч наставала, то такий тяжкий сон на вдову находив, що нічого не чула аж до самого ранку.

Уже й місяць минув, уже й другий, а в Ганни все ніч у ніч хтось порядкує.

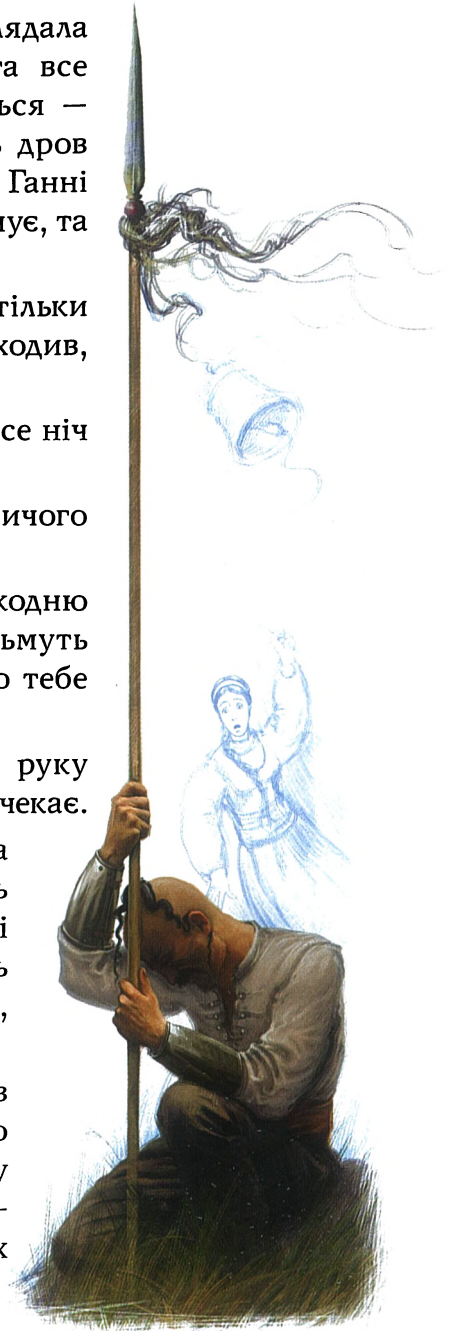
Пішла Ганна до ворожки, розповіла про таємничого гостя, а та їй і каже:

— Візьми, доню, в руку затисни великодню крашанку, що у церкві святила, то й не візьмуть тебе чари і ти не заснеш. Тоді й побачиш, хто до тебе вночі приходить.

Зробила Ганна, як ворожка веліла: взяла в руку крашанку червону, сіла в садочку під яблунею та й чекає.

Село поснуло — тихо стало, на місяць хмарка насунула. Коли це дивиться Ганна — заходить у двір козак високий, ставний, красивий. У руці спис тримає, а на повіді коня веде. Козак увесь у чорному — шапка на ньому чорна, кирея чорна, шаровари чорні, тільки лице біліє та очі горять.

Устромив козак списа в землю, припнув до нього коня, а сам жупана чорного шовкового скинув, рукави засукав та й заходився криничку підправляти в садочку. Та так гарно і вправно — робота ніби сама робиться, сокира в руках аж виспівує.

Задивилася Ганна на козака, аж замилювалася — такий уже гарний та роботящий! А під ранок заіржав кінь, копитом забив. Козак у сідло скочив та й гей із двору.

З того часу стала Ганна вночі козака піджидати та нищечком підглядати за ним — сподобався він їй.

А якось уночі козак той чорний лагодив ясла у хліві, під ранок скочив на коня та й поїхав. А Ганна вранці подоїла — аж молоко скисло! «Ох, — думає Ганна, — щось тут нечисте, раз молоко від нього кисне».

Побігла Ганна знову до ворожки і розповіла все як є.

— Ой, доню, недобрий то знак, — каже ворожка, — це вже якась нечиста сила до тебе внадилася. Зроби от що: придивись, де він до тебе у двір входить. Як вночі зайде, ти на тому місці на землі хреста намалюй. Нечистий такий закон має: якою дорогою зайшов, такою й вийти мусить. А той хрест козака не пустить — тут його і впіймаєш. Тоді й узнаєш, хто він. Тільки ж гляди, не випусти його!

Діждалася Ганна ночі, та й чекає, коли чорний козак з'явиться. Опівночі заїздить той у двір, коня припнув і до роботи взявся. А Ганна тишком-нишком до воріт пробралася і на землі хреста намалювала.

Під ранок кінь копитом забив, заіржав, козак у сідло скочив — і до воріт. А у воротах кінь дибки став, наче на стіну наштовхнувся. Козак глянув — аж на землі хрест намальований! Зблід козак ще дужче, глянув по подвір'ї і побачив Ганну за діжкою.

— Отак ти, Ганно, мені за добро моє платиш? — каже козак. — Згубити мене надумала?!

— Ні, козаче, — каже Ганна, — Не хочу я тебе згубити, а тільки хочу знати, хто ти, чому мені допомагаєш і чого ховаєшся? Чи не буде мені біди якої від тебе?

— Ні, Ганно, не буде тобі біди від мене, — каже козак, — а тільки не можу я тобі розказати про себе. Та, видно, доведеться, бо як ти хреста не зітреш і мене ранок застане, то загину я без сліду. Давно те діялося... Гнала наша сотня татар, багато ми їх посікли, та ще більше не встигли. Зупинилися на ніч у цьому лісі, а мене лишили на чатах. Повкладалися, поснули козаки.

А я натомився, та й задрімав стоячи, на списа спершись. А серед ночі наскочили татари-ординці недобиті, посікли-порубали сонних запорожців, тільки я й лишився. А отаман наш за те, що через мене вся наша сотня полягла, помираючи, закликав мене страшним закляттям: щоб я світу білого не бачив і щоб сонце на мене не світило. Так відтоді лише вночі, у темінь я можу по світу ходити, а вдень мушу ховатися у тій високій могилі, де мої братчики порубані лежать. Тільки-но на сонці з'явлюся — згорю, спопелію в ту ж мить і пропаду навіки. А тебе, Ганно, я примітив, коли ти поле орала біля могили козацької, і полюбив тебе одразу. Через те я і ходжу до тебе допомагати, та й сам за роботою скучив, за життям людським.

Вислухала вдова чорного козака, і так їй шкода його стало, що вона заплакала.

— Їдь, козаче, не тримаю я тебе. Треба було тобі зразу мені все розказати-відкритися, бо й ти мені любий став, а тепер бачу я, що не бути нам разом.

Стерла Ганна хреста, і козак із конем щез, бо сонце вже сходило. Відтоді чорний козак більше до Ганни не приходив, а вона все сумувала та про нього згадувала.

Уже літо проминуло, настала осінь. Якось задиміло, загорілося село з трьох боків — орда татарська за ясиrom-полоном примчала. Не встигли козаки за шаблі вхопитися, як татари купами навалилися — по четверо-п'ятеро на одного. Хоч як билися хлопці наші, а таки несила впоратися — хто порубаний лежить, хто стрілою пробитий, а хто сирицею скручений. А татари вже по селу женуться, людей арканами ловлять, хати підпалюють. Люди ховаються хто куди може, а татари по дворах і погребях нишпорять — полон шукають.

Уже ординці до Ганниної хати добралися. Ганна вхопила Явдошку на руки та й побігла ховатися у плавні на річці. Перебрела через воду і знайшла в очереті острівця. Сіла та й сидить тихенько. Туди ще люди прибілися, ще, всі сидять — не дишуть. А на березі крик чути, татари то одного, то іншого схопили. І все ближче, і ближче їх алакання чути.

А Явдошці холодно стало, і вона заплакала. Як Ганна не вмовляла дочку, та все плаче і плаче — маленька, не розуміє.

Тоді Ганна розірвала своє намисто коралове дорогоцінне, та й стала по одній намистині у воду кидати:

— Дивись, Явдошко, бовть водичка, бовть!

Поки намистиночки падають — Явдошка дивиться і не плаче. Ось уже один разочок коралів скінчився, ось уже другий, п'ятий. А як остання намистинка у воду бовтнула, Явдошка знову заплакала. Тут уже татари почули та в очереті людей знайшли й похапали.

Пов'язали татари ясир і погнали Чорним шляхом у Крим. Добралися ординці до лісу з полоном та зупинилися ночувати біля могили. Весело їм, добре: багато полону захопили, та й козаків не видно і не чути. Нема кому на татар напасти та ясир відбити. Стемніло зовсім, затихло все. І раптом така втома на всіх напала, такий сон зморив, що всі поснули. Тільки Ганна не спить.

Бачить Ганна — наче тінь чорна носитья межи татарвою. То один схопиться зі сну та впаде, то другий, а якийсь устигне ятагана вихопити, та не встигне замахнутися, а вже на землі лежить, чорною кров'ю підпливає.

Придивилася Ганна — аж то її козарлюга на коні поміж ординців літає, увесь у чорному, його й не видно.

Майже всіх татар-нападників поклав козак. Ще з десятків лишилося — аж тут уже сонце сходить. Треба козакові зникати, бо згорить. А він тільки Ганні всміхнувся, вусом повів і шаблю міцніше стиснув. Зійшло сонце, посхоплювалися татари, побачили чорного козака і кинулися всі на нього. Хто з арканом, хто з луком, хто з ятаганом. А козарлюга колесом носитья, лином звивається, вітряком крутиться, від стріл шаблею відмахується, аркани на списа ловить, ногами ятагани вибиває. Закрутив, завертів татар кругом себе — один з десятком справляється! Побив-положив усіх, а мурзу їхнього на списа підняв.

Ганна очі руками затулила, глянути боїться, як козак горітиме. Коли чує — люди радіють. Дивиться — стоїть перед нею її любий. Жупан порубаний, шапка стрілою пробита, увесь у ранах і сміється! А сонечко на нього світить, і нічого йому поганого немає!

Обійняв козарлюга Ганну та й каже:

— Простився мені гріх мій! Пропало страшне закляття — тепер будемо ми разом!

Бо хто крові своєї за людей не шкодує, хто за правду грудьми встає, хто землю свою боронить та ще й любить вірненько, того шабля не тне, чари не беруть і кулі від того відскакують!

Ой ти станеш з шабелькою
А я з кулаками,
Ой щоб слава не пропала
Межи Козаками!

Казка про дівчину Варочку, Козака із запроданою душою та срібний цошик

У селі Угловаті, на кутку Дячуківці над ставочком, жив чоловік Яків Білоус. І була у нього донечка Варочка. От якось зимою Яків захворів і помер. Лишилася Варочка сама.

Поки ще у Варочки пшоно було, то вона кулешик варила, а далі і те скінчилося. Пожаліли її сусіди — розказали попові, що сирота бідує. Прийшов піп до Варочки, подивився — хата порожня, порозлазилась, із хазяйства — самі миші по кутках бігають, із одежі — лише те, що на ній. Ні корови немає у Варочки, ні землі, тільки три явори ростуть на березі.

От піп і каже Варочці:

— Треба тобі, дитино, шукати якоїсь служби, бо тут ти пропадеш. Добра у тебе ніякого не лишилося. То я куплю у тебе ті три дерева. Буде у тебе хоч якась копійка, а там Бог допоможе.

Піп дав Варочці за три явори срібного грошика. Зав'язала Варочка срібло у вузлик, та й пішла служби шукати. Де не питає роботи — всюди відмовляють. Кому така мала потрібна? Пішла бідна Варочка від села до села: і в Пенюжкові була, і у Вербоватій, і в Кочубіївці — та ніде пристати не може. Аж над шляхом коло самої Гумані корчмар взяв Варочку на службу за харчі та одєжу. Які там харчі у наймах — не вам мені оповідати. А все ж хоч сухар та куліш, а з голоду не помреш.

Тільки й радості у Варочки — помріяти вночі, що колись знайдеться добра людина, яка пожаліє, зрозуміє, душею прихилиться, а може, і пара буде...

Аж якось одного дня чує Варочка надворі шум. Визирає у віконце, а там чудасія — дорогою козак не йде, а танцює, гопака садить. Та так вправно, та так ловко, та так весело — аж самій із ним стрибати хочеться. За козаком музики йдуть — бубон вистукує, скрипка виспіває, сопілка заливається. А козак ще й присвистує та притьохкує, що й соловей так не зможе. Шаровари червоні по землі волочаться, шабля бряжчить, підбори срібними підківками дзенькають, курява за ним аж до неба! Чи пан, чи старшина зустрінеться — ні перед ким шапки не ламає, на дівчат і молодиць вусом чорним моргає.

Люди позбігалися, на цю веремію дивляться. А козарлюга гукає:

— Гей, люди добрі! Гайда до корчми, я сьогодні гуляю! Їжте, пийте, веселіться — я всіх пригощаю!

Люди і раді на дурничку погуляти — повна корчма набилася.

А козак уже по столу хазяїну червінці суне та велить усім найдорожчого меду та вина подати. Гримнув на музик, щоб дужче грали, та давай далі гуляти: усіх поїть, до всіх присікується, над усіма верховодить.

А в кутку за столом пан-шляхтич із друзями сидить і аж міниться зі злості: як то простий козак, а дужче гуляє за шляхту?!

Давай тоді пани і собі золото на стола кидати та горлянки дерти. Та де там! Що пан червінець кине — то козарлюга десять, що пан свисне — то козак голосніше, ще й передражнить. Що пан меду хильне чарку, то козак із барила голькне, ще й жупана золотом гаптованого обіллє!

Пан лютий сидить, аж синіє! А тут якраз Варочка мед несла та й у тіснєві зачепила того пана. Як схопиться шляхтич, як закричить на бідну дівчину. Уже й руку заніс, щоб ударити, аж раптом козарлюга помітив, підскочив і пана за лікоть ухопив:

— Не руш!

Тут уже пан зовсім знавіснів:

— Ах ти ж, пся крев, на кого руку здійсняв?!

Вихопив пан шаблю та ще й інших панів гукнув на поміч і на козака кинувся. А той тільки засміявся, та як закрутить своєю домахою, як кинеться в'юном поміж шляхтою — тому шаблю вибив, тому зуби, тому гудзика зрізав, тому перо з шапки відчикрижив. Зігнав панів до купи та й виштовхав — кого у двері, а кого у вікно.

Сміється козарлюга та далі гуляє. Уже й музики потомилися, так він нових гукнув. Веселився до ночі, коли це двері відчинилися і до корчми троє чортів влазять! У одного пика козяча, а ріг обламаний, другий — зі свинячим рилом, миршавий та обідраний, на німця у камізельці схожий, та ще й присмалений з одного боку, а третій — ну просто капрал москальський костуром підпирається — на одну ногу накульгує. Люди полякалися, корчмар під стіл сховався.

Тихо у корчмі стало, а чортяки огледілись, та до козака:

— Ага! Піймався нарешті! Довго ти гуляв та веселився. У всьому ми тобі годили, у всьому допомагали — ні куля, ні шабля тебе не брали, золото в кишенях не закінчувалось, дівчата за тобою юрбами бігали. Ти ще й над нами познущався: мені рога злавав!

— Мені боки присмалив!

— А мене послав, де сам чорт ногу зломить. Тепер час борг віддавати! Прощайся з душею!

Підступають чортяки до козака і контрактом вимахують. А той не дуже і злякався:

— Ану стійте, вражі діти! У контракті записано, що мусите ще виконати три мої бажання, — аж тоді душа ваша!

«Ну, — думає козак, — я вже вам таке загадаю — ніколи не зробите, а я душу врятую».

— Хочу, щоб зараз серед корчми стала золота діжка із святою водою і щоб хтось із вас у ній скупався!

Скривився однорогий, шерсть настовбурчив, хвостом заметляв, а робити нічого — зараз серед корчми діжка золота стала, а в ній вода свята хлюпочеться, та ще й піп із хрестом срібним поруч стоїть. Ускочив чортяка в бочку — зашкварчало, задиміло, сіркою засмерділо! А піп ще й зверху хрестом чорта притовкмачив. Скупався чорт, вискочив, ледве дише, та бігом до хліва, щоб у багні та кізяках трошки полікуватися. Бачить козак — виконали одне бажання.

— Хочу, щоб із мишей музики добрі стали, щоб ця баба та молодю була, та ще й на горі рак свиснув!

Зараз же москальський чорт сюди-туди шарпнувся, костуром помахав, із кутка в куток покульгав — ураз стіна в корчмі впала, за нею на вулиці поміст став, а за помостом гора насипалась. Миші шасть на поміст, та й ну вигравати — хто на дудці, хто на кобзі, хто на цимбалах. А на гору рак виліз, клешнею до рота та давай підсвистувати! А з баби старезної дівка молода зробилася у віночку, стрічках, у коралях з дукачами. Танцює, ще й співає:

Щоб я мала танцювати
гопа-цупа цілий день.
Як була я молодю,
любив мене не оден!

Козак ні в сих ні в тих стоїть — уже і друге бажання виконали. Що б таке придумати, щоб врятуватися?

— Ану, стійте, тупорилі! Придумав! За третім бажанням хочу свою душу у вас відкупити!

Як засміються-зарегочуть чортяки:

— Ох і дурень же ти, козаче! От тепер уже прощайся з душею!

Зараз же притаскали чортяки терези на ланцюгах і серед корчми поставили. На одну шальку козака гепнули, а на другу велють викуп сипати. «А який же викуп потрібен?» — козак питається.

Регочуть чортяки: «А ми все приймаємо — чи таляри, чи червінці, чи рублі, чи гривні — все одно в цілому світі стільки золота не знайдеться, щоб душу твою переважило!»

Козак до людей:

— Люди добрі! Викупіть мене, я ж вас поїв-годував. Дайте хто скільки може, то, може, й назбираємо!

А люди стоять, очі ховають: шкода грошей. Це ж якби родичу чи в борг дати, та під відсотки... Ніхто не дає.

Похилив козак голову — доведеться пропадати. Чортяки вже слинку пустили, уже пазуряки до козака тягнуть, уже земля під ним затряслася...

Аж тут вибігає Варочка і вузлика простягає:

— Ось викуп — все, що у мене є.

Розв'язала Варочка вузлика, а грошик срібний, дарма що старий, — блищить, аж очі засліплює.

Дзенькнув грошик на шальку — ланцюги зарипіли, вгрузла шалька в землю, аж діряку в підлозі провалила. А козака до стелі підкинуло і об сволок вдарило — якраз де хрест вирізьблений, підкова прибита і напис в'ється: «Року Божого 1573-го хату цю Іван Улас, козак куреня Старобабанського Січі Запорозької поставив. На многая і благая літа роду козацькому».

Кинулися чортяки шальку з козаком донизу притягати: штурхаються, в ланцюгах плутаються, пазури обламують, зубами гризуть, пнуться, дмуться — аж пукають. Захитались ваги, зарипіли, в діру у підлозі провалилися і чортів за собою потягли — тільки дух пішов, як ото онучі старі смердять...

А козак на сволоці теліпається — оселедцем за цвяшок на підкові зачепився.

Не допетрали дурні чортяки, що найменший грошик, якщо він дається від щирого серця і з любов'ю, переважить усе золото, яке є на світі.

Забрав козак Варочку від корчмаря, попросив у кошового благословення й одружився з нею. А від них і рід мій козацький пішов.

Отож недарма козаки оселедця на голові мають — за те, що грудьми землю свою боронять, за гроші не продаються та любові не зраджують, ангели їх за чуприну на небо і витягають.

П'ють нас, братці, п'ють. Будем пити-гуляти.
Кругом мене товариші все вірні сидять.
Лий, шинкарко, лий, побір на мене.
Єсть у мене рідна жінка, викупить мене.

Казка про те, як Козак із бідною одружився

(хімерна казка)

А нікому не було так добре, як козакові Сабайдону! І в гулянці, і в бійці завжди перший. А що вже у бою себе показав, то мало хто на всій Січі міг із ним зрівнятися, хіба що Грицько Нетреба або Семен Перебериборщ та ще сам кошовий отаман Іван Сірко. Ніколи нічим Сабайдон не журився — ні ложкою, ні мискою, ні третьою колискою! Нічого не боявся — йому або у шинку горілку пити, або ворогів бити, а все без діла не сидіти.

Але трапилась і з ним халепа.

Їхав раз Сабайдон із гостей на Січ (гостював у свого товариша на далекому степовому хуторі), і застала його в степу ніч.

Зупинився козак у байраці, багаття розпалив, щоб каші зварити. Узяв казанок і пішов до річечки води набрати. Коли чує — сміється хтось... Сабайдон у воду забрів, очерет руками розсунув... А там — чудо з чудес: дівчата в річці купаються! Десь-то недалеко село було чи хутір — от сільські дівчата на річку і подалися купатися, поки ніхто не видить. А місяць уже зійшов і добре світить.

Сабайдон в очереті сидить, слинку пустив і за дівчатами підглядає. А ті веселяться, водою хлюпаються. А одна далеченько від гурту відійшла і сама купається. Сабайдон придивився — і обімлів, бо такої краси ще зроду-віку не бачив. Дивиться Сабайдон, очі витріщив, аж дихати забув. А дівчина-красуня якраз у місячній доріжці стоїть, чорну косу мие. Нахилилась води зачерпнути — аж у неї ззаду хвостик є! Невеличкий хвостик — так, на півпальчика, але ж хвостик! .

«Відьма!» — жахнувся Сабайдон, поточився, перечепився, очерет і затріщав. Відьма підскочила, роззирнулась і побачила козака. Зачерпнула вона пригорщу води — і козакові межі очі хлюпнула та ще щось приказала. Тут-таки Сабайдон відчув, що з ним біда робиться — руки в нього вже не руки, а лапи, нігті вже не нігті, а кігті, рот не рот, а пащека. Перетворився Сабайдон на вовка, шерстю вкрився, на чотири лапи став. Тільки пояс на ньому лишився, бо з поясом ніяка відьма справитись не може, та ще шапка козацька зі шликом червоним на одному вусі повисла, бо козак ніколи шапки не покине. Завив Сабайдон і побіг у степ вовків шукати. До якої вовчої тічки не пристане, та його і проганяє, бо він бігати разом не встигає — у нього задні ноги довші, як передні (бо ж вовкулака). Довго бігав Сабайдон по степах аж до холодів, а далі подався на Січ — до своїх.

Ото вже на Січі козаки і примітили, що кругом валів вовк підперезаний бігає. А ще бувало у когось і пляшка з горілкою пропаде вночі, а на ранок вовк якось петлями бігає — чи не п'яний, бува! Тоді вже вони і здогадались, що то не просто вовк, а перевертень-вовкулака. Зібралися старі діди-характерники запорозькі, стали думати, як їм свого товариша виручати —

бо он у нього і шапка козацька є. Думали-думали і придумали: поклали поперек дороги кочергу, вовкулака гнався, перечепився, через голову перекрутився, об землю вдарився — і знову козаком став!

Розказав Сабайдон товариству, що з ним сталося. Послухали його козаки, посміялися та й забули. А Сабайдон із того часу спокій втратив.

Усе йому з голови та чорнокоса дівчина-відьма не йде. Тяжко закохався козак. Не їсть, не п'є, не гуляє — все про неї думає. Уже товариші вмовляли його, розраджували, уже й сміялися з нього:

— Тю, дурню, навіщо козакові жінка? З нею треба возиться-носиться, грошей та клопоту треба, а що крику та сліз від них! Тьху просто!

А Сабайдон їх не слухає, все йому відьма ввижається. А тут якраз запорожці в похід збираються турків бити, своїх братів невільників нещасних із полону визволяти. Ну і Сабайдон з ними: кохання коханням, а обов'язок козацький святий — над усе! Гарно тоді хлопці-запорожці з батьком Сірком погуляли в Туреччині, Стамбул і Скутар підпалили, сулатнові копняка дали, братів-невільників визволили, здобичі та зброї коштовної набрали і ще й галери турецькі з собою прихопили.

Рушили козаки додому через море, а Сабайдон вклонився товариству — і гайда в Палестину — в святий монастир до монаха-пустельника, щоб допоміг йому в його біді, поміг із коханням відьомським впоратися.

Довго Сабайдон до Палестини добирався, весь обшмугався й обідрався, та що заради кохання не зробиш!

Вислухав святий пустельник козака, подумав, товсті книжки погортав і каже:

— Поможу я тобі. Тільки спершу впіймай того чорта, який душу відьмину тримає. Привезеш його мені, а тут я вже з ним впораюся. Тоді й дівчину твою у нього відберемо! Уже тоді вона відьмачити покине і хвостик у неї відпаде. Тоді ти зможеш із нею одружитися.

Ну двічі повторювати не треба — Сабайдон змалку тямковитий був.

Скочив на коня свого вірненького — і гайда додому на Україну — на чистій воді, на ясній зорі!

Знайшов той степ, ту балочку, ту річечку, те село.

Видивися, на якому кутку його мила живе, і городами, городами — та й сховався в мак за хатою, дожидається, чи не прийде нечистий.

Коли якось — є! Уночі ворота — рип! — відчиняються.

Заїжджає у двір паночок із борідкою на вороному коні, свитка червона, на пальцях персні переливаються — ну просто чорт.

Сабайдон із маку — та до чорта:

— Добри вечір, пане нечистий! А чи не віддасте часом душу відьми цієї, яку ви мучите?

Чорт аж злякався.

— А ти що за один? — питає чортяка.

— Я є Січі Запорозької Старобабанського куреня Бузівської сотні козак Сабайдон!

— Ну, віддати — не віддам, — каже чортяка, — а помінятись можна. Її душу на твою зміню. Згоден?

— А чого? Діло хороше, — каже козак.

Чортяка з радощів аж затрусився — де це таке було, щоб чорт та спіймав душу козацьку? Ще жодної в пеклі не було, а тут сама в руки йде!

— А як же ми мінятись будемо? — питає козак.

— А от у мене тут контракт готовий є, — каже чорт і з кишені пергаменту тягне, — підпиши його своєю кров'ю, то дівку відпущу. Я вскочу в тебе, і заживемо ми весело — буде в тебе щастя, слава, багатство, жінки тебе любити будуть — все, що тільки побажеш!

— Ну що ж, — каже Сабайдон, — давай свій контракт — підписувати буду.

Взяв Сабайдон пергаменту, на сидлі кінському розстелив, щоб зручніше, і каже:

— Ану, пане нечистий, пошукай якогось цвяшка пальця вколоти, крові вточити, щоб перо вмочити.

Чорт туди-сюди по соломі цвях шукає, а козарлюга шилом коня чортового вколів. І у кінську кров перо вмочив і швиденько підписав, поки чорт не бачив.

— Заки ти там у глині шпортався — то я вже сам впорався! — каже.

Чорт як ухопить пергамент, як затанцює, та скоріш його у пельку запхав, щоб козак не передумав та не відібрав. Тільки він пергамент з'їв — як закрутило чорта, як покорчило, як об землю гепнуло — та просто у кінський зад запхало!

Заіржав кінь, забив копитами, з ніздрів дим повалив — не кінь, а змій! А Сабайдон скоріше у сідло скочив та за вуздечку, та давай чорта нагаєм краяти! Звився чорт-кінь, та поніс козака: то попід хмари, то понад землею, то по воді, то понад травами! Як оглянеться Сабайдон — а за конем сліди, як від рук людських тягнуться. Носився чорт, носився — все пробував козака із себе скинути, а Сабайдон усе сильніше чорта стискає та нагайкою пече й пече. Довелося чортові правити, куди козак велів. За якусь годину домчалися до Палестини — а там уже пустельник святий дожидається. Ухопив чорта за вуздечку:

— Ага! Попався, голубчику?! Будеш тепер воду в монастир возити, а не схочеш — то циганам віддам!

Задрижав чортяка, впрігся у бочку з водою і потяг на гору. А пустельник дав Сабайдону хрестик кипарисовий та пляшечку водички свяченої.

— Оце, — каже, — умиєш дівчину цією водичкою, хрестика їй на шию одягнеш — то вже вона і розвідьмачиться. Хвостик у неї відсохне, відпаде — тоді зможеш із нею одружитися!

Подякував Сабайдон пустельнику, в ніжки поклонився і назад до дівчини скоріше!

Зробив Сабайдон, як пустельник велів. Умив її водичкою свяченою, хрестика на шию одягнув. А що вже вдячна дівка була Сабайдону за спасіння своєї душі! Так уже дякувала, так дякувала! Навіть перепросила за те, що на вовкулаку обернула. А восени на Покрову зіграли весілля. Зажив Сабайдон із молодю дружиною, землі прикупив, побудував хату, господарство завів.

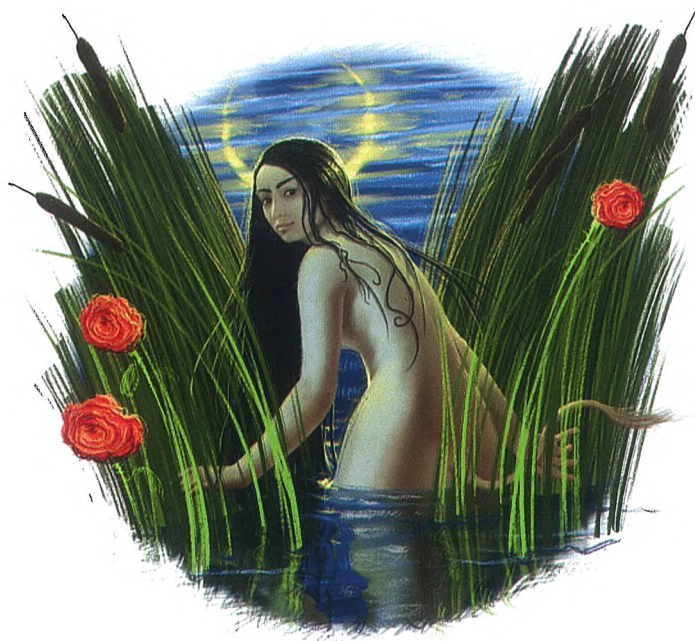
От тільки обманув пустельник — не відпав у відьми хвостик: і била вона

Сабайдона, і сварила, за чуприну тягала, у шинок не пускала, горілки пити не давала! А за дівками підглядати — то крий Боже!

Гарний козак був, та обабився зовсім!

Мені з Жінкою не возитися,
Мені з Жінкою не возитися!
А п'ють та молька
Козак у дорозі знадобиться!
Тей! Долиною,
цей, широкою, знадобиться!

Казка про парубків, Тимоша і Квітку Паломі

Уночі на Андрія хлопці в селі бешкетують. Кому новісінькі ворота дьогтем вимажуть, кому дрова розкидають, а кому і воза на хату витягнуть. Стоїть тоді на ранок хазяїн, потилицю чухає, а зробити нічого не може — бо на Андрія парубкам усе дозволено.

А хто своє хазяйство боронити стане, то може і по шиї заробити, хіба що від хлопців відкупиться відром горілки.

От і в нас якось на Дячуківському кутку хлопці веселились: Івану Вариводі тина аж у город затаскали, дядьку Павлові коней зі стайні повипускали, а сільському голові — кабана в собачу буду запхали. Начебто

усі діла переробили, а ще тільки півночі пройшло. Місяць світить, сніг порипує, морозець веселить. Додому йти ще ніби ранувато.

От парубоцький отаман і гукає: «Ану, гайда через лід на той берег у Корчі до діда Тимоша! Нехай нам казки розкажує!»

А у Корчах, просто серед лісу, стояла маленька дідова хатина, а сам дід знав безліч казок і був дуже веселий. Одна біда була в діда: ноги мав криві та кульгаві — наче тримав щось між колінами. То, бувало, хлопці, жартуючи, дражнили старого:

— Діду Тимоше! Оно-го дивіться, з-під вас коня вкрали, а ви ще й досі їдете!

— А їхала б по вас лиха година — вздовж і впоперек! — лаявся дід.

Та от, поки я вам про діда оповідав, то парубки вже через річку перейшли і до хатини добралися.

А дід Тимош гарно під кізяком витопив та й на лежанці спав. Дим валує, лежанка тепла — добре дідові спиться.

Коли це хлопці давай у двері гамселити: «Діду! Вставай казки розповідати!»

— От зараз встану та віжками потягну через спину! (А дід таки міг і віжками, і батогом гарно шмагонути).

Але з печі не злазить, а двері міцні, дубові — бий скільки влізе.

Били-били хлопці чобітьми — немає діла, не відчиняє дід.

— Ну стривай, вражий діду, ось ми тобі покажемо!

Залізли хлопці на стріху та й запхали у комин шапку, гарно затовкли, кулаками забили, а двері колодою підперли.

От як пішов дим у хату — біда! Смердить, під стелею клубочиться, горло спирає.

Дід перше перебрався з лежанки на піл — понижче, а далі на підлогу, а потім до дверей — бо вже дихати немає чим. А двері колодою підперті — зовсім дід пропадає. Давай тоді дід сваритися — а хлопці тільки регочуть. Далі став уже проситися: «Відчиніть, бо вчадію зовсім!».

- А казку розкажеш?
— Розкажу, тільки відчиніть!
Відчинили парубки двері, дим шапками порозганяли, холоду напустили.
Дід знову заліз на піч, а хлопці по хаті порозсідалися — казку слухати.
— От ви думаєте, що я завжди був такий кульгавий і кривоногий — так от і ні! Це мене таким папороть зробила.
— Як-то так? — дивуються парубки.

— А отак. Як був я ще молодий та гарний, як ви, то все слухав, що старі люди розказують про папороть. Цвіте папороть тільки раз на рік, на Івана Купала. Квітка не кожному покажеться, і не кожен її взяти зуміє. Квітка та краси невимовної. Як побачиш — то все будеш тільки про неї думати, так що і батька-матір забудеш, а станеш потім усе життя по лісах блукати та Квітку Папороті шукати.

Квітка Папороті розквітає опівночі червоним цвітом і горить, як жар. Тоді її треба зразу рвати. Але це теж діло не просте. Слід взяти з собою скатертину, на якій сім літ паску святити, ножа, яким хліб ріжуть, та ще й освячену хлібину. Скатертину треба розстелити перед собою в лісі там, де росте папороть, покласти на неї хліб та ніж і чекати. Тільки-но побачиш опівночі червоний вогник — біжи туди і зривай Квітку Папороті. Перед цим тобі всякі жахи ввижатимуться, бо нечиста сила дуже боронить Квітку, але до святого хліба та скатертини не підійде.

Коли Квітку зірвав, треба ножем надрізати шкіру на долоні біля великого пальця, Квітку в рані затиснути і не відпускати, щоб вона там заросла. Тоді усе знатимеш: що де на світі робиться, де який скарб лежить і що думає про тебе сусідка.

Після цього треба бігти додому, щоб устигнути повернутися, доки півні не проспівали. Але головне — не озиратися. Бо як оглянешся, то нечиста сила тебе впіймає. Вона тебе буде лякати, гукати, шарпати, заважати, а ти тікай і не оглядайся!

От я і полював за тією Квіткою, коли був молодий. Знайшов у лісі найглухіше місце, де росте папороть, взяв усе, що треба, і в ніч на Купала сів чекати.

Коли це щось почало шарудіти, наче літає наді мною, якісь пики страшні з кущів виглядають, то кажани, то сови в'ються. Але я всього того не боюся, бо нічого до мене підібратися не може — святий хліб не пускає.

Раптом усе замовкло і затихло — нічого не шелесне. Дивлюсь — просто переді мною серед папороті світло червоне загорілося, як свічка маленька. Ніби якась дуже гарна музика заграла, чи наче щось заспівало — як ото мати дитині співає. І так мені хороше та добре зробилося, що я сиджу, а з місця зрушити не можу. Коли це раптом згадав, що треба Квітку Папороті рвати, бо так і розум страчу, і в лісі залишуся.

Підбіг я до того світла чарівного, дивлюся — Квітка маціпусінка, як горошинка, і медом пахне. Зірвав я її, — а вона тепла, як жива. Різнув ножем долоню і Квітку в рані затис! Аж тут як зареве, як зашумить у лісі! Я ноги в руки — і тікати! Коли це попереду коріння із землі полізло, ззаду за сорочку щось почало хапати, якесь гаддя з дерев посипалося. Ліворуч щелепи вовчі клацають, а праворуч косточками з черепами танцюють.

Я все біжу, тільки кулак міцніше стискаю та ножем відмахуюсь. Тут позаду щось загукало, та все голосніше й голосніше:

— Тимоше! Стій-зупинися, бо лихо тобі буде! Стій! Озирнись!

Я знаю, що не можна оглядатися, але так кортить! Тут іззаду наче наш пан економ гукає:

— Стій, лобуряко, бо канчуків на стайні скуштуєш!

Я собі біжу, бо я того економа і в селі не дуже боюся, а тут у лісі хай-но підійде! А позаду вже ніби корчмар Лейба кричить:

— Тимоше, а стій-но, я тобі горілочку солоденької наллю!

Дурний він! Хіба ж не знає, що у поході козак горілки не п'є, а лиш на землю виливає!

А тоді наче Ганька, наша сільська вдовиця-красуня, що до неї наш виборний та дячок вчащають, кричить:

— Тимоше, стій, я тебе поцілую!

«Ага, — думаю, — цілуй мого рябого підсвинка, бо кращої за мою Оксанку у світі немає!»

Коли раптом чую — моя мати гукає:

— Синочку! Зупинися, порятуй мене!

Тут уже я не втримався, оглянувся — і ноги мої наче до землі приросли: стоїть переді мною здоровенний чорний собака, язик висолопив, з рота піна летить, а у нього на спині сидить кицька, і очі у неї червоним світяться. От дивляться вони на мене, а я з місця зрушити не можу. Раптом кицька розкриває рота і каже:

— А чого це ти, Тимоше, нашу Квіточку вкрав?! Треба за неї заплатити.

А я б радий утекти, та стою, як укопаний, і тільки кулака тисну. Але ж бачу, що допоки Квітка у мене в руці, то нечиста мене зачепити не годна, але й відпускати не збирається.

— Нема, — кажу, — чим платити.

Кицька хвостом покрутила та й каже:

— А давай так — ти з нами у карти зіграєш. Якщо програєш — віддаси Квітку, а як виграєш, то ми тебе відпустимо, ще й торбу грошей дамо, самих червінців насиплемо!

Стою, думаю — що його робити? Як не погоджуся, все одно тут пропаду, бо вже всі ці потвори мене обступили і тільки й чекають, щоб мене на зубчика попробувати. Ну та дарма, щось вигадую.

— Ну давай, вража кицько, зіграємо!

Тут-таки кажани зі зміями мотнулися, притаскали гниличок присвітити. Кицька сіла на задні лапи, пазуряками у собачу спину міцніше вчепилася і на пеньочку карти розкидала.

Узяв я свої карти, а на них такі огидні пики намальовані, що тільки тьху! І нічого я не второпаю в тих картах. З однієї кров цебенить, з іншої попіл сиплеться, а ті смердять гірше за лайно. «Ну, — думаю, — не одуриш мене, клята нечисть!»

А кицька радіє, аж підстрибує, собака ікла шкирить — посміхається. Кидає кицька свої карти на пеньок і тішиться:

— Ну що, програв?! Не маєш чим бити?!

А я і собі карти поверх котячих кидаю та одразу ножем на них хреста малюю:

— А що, з'їла, вража нечисть?!

Кицька — круть, верть до тих карт, а взяти — зась! Хрест не пускає! Загарчала, зашипіла, заверещала нечисть, а вдіяти нічого не може. А я собі й гукаю:

— Ану, несіть мою торбу грошей!

Кицька нявчить:

— Перехитрував нас Тиміш! Тягніть йому червінці!

Тут вовча паща дає мені торбу з грошима, а я, дурний, руку за торбою простяг, кулака розкрив, а Квітка Папороті і випала! Розреготалася нечиста сила:

— Дурний ти, Тимоше. Жадібність тебе згубила! Усе міг мати, а проміняв на жменьку чужих грошей!

Тут же мене угору підняло, перекинуло, і давай мною дуби та терни товкти. Так до самого дому било і ламало, аж поки межі корчі закинуло. А тут і півні проспівали. От відтоді я й кульгаю! А у торбі тільки кізяки та сміття було. От так жадібність людей губить!

Послухали-послухали парубки діда Тимоша та й добре собі ту казку на вуса понамотували. Відтоді у нас в селі жадібних і не було. І не крали у нас, і двері на замки-колодки не замикали, а так — патичком підіпруть, щоб кури в сіни не заходили. А на столі завжди паляниця і глечик з молоком стоять, рушничком накриті. Іде подорожній через село — у будь-яку хату

заходь, поїж-попий, рушничком утрись, знов патичком двері підпри та й мандруй собі далі. І так по всій Україні велося, поки москалі того не перекапустили.

Щедра душа усім радість дарує, а жадібний — і собі не гам, і людям не дам!

Он не їв я і не пив —
пільки грошки любив!
Не пожив, не похлыв —
А з собою не забрав!

Казка про старого Козака, вудого горла, зотирси роли і Козацький рід

(різдвяна казка)

У Києві на Подолі на житнім торжку,
там кляла негисла сила доленьку цркву.
Надійшла лиха година, поминявся час,
що уже Козацькі діти не бояться нас

Колись давно жив собі у Сабадаші старий козак Мехтод. Так собі добре жив, заможного. Мав гарну хату на дві половини, пасіку, сяке-такє господарство, коника, корову — одне слово, хазяїн на всю губу. Жив він

на околиці села — якраз де дорога повертає попід Гандреєву вербу та на Охматів над самісіньким лісом.

Добрий чоловік був Мехтод — жінку любив, коли-не-коли її слухав, до роботи не силував, а оскільки сам працює з ранку до ночі, то й вона з ним.

Народився у них синочок. Назвали його Семеном, а за кумів узяли Віника і дядька Тимухтея. Підріс Семенко, батько його козацьких звичаїв навчив, у школу віддав, а як уже в колодочки вбився, то під горщика обстриг і на Січ відправив — до Бузівського куреня, та звелів, щоб кошового слухав.

От якось перед Різдом жінка Мехтодові й каже:

— Агов, чоловіче, чи ж ти не знаєш, що у нас дрова скінчилися — уже нема й патичка, щоб у піч стромити?! Скоро кабанчика колоти, ковбаси шкварити, а ти й у вус не дмеш! Ану, доста на печі лежати — гайда до лісу по дрова!

Запряг Мехтод конячину у сани та й потяг по снігу до лісу. Заким дерево сухе вибирав, заким рубав його, заким на цурпалки його чепуляв, заким на сани складав — уже й посутеніло. Коли давай назад повертати, аж за ним і сліду немає — ні дороги, ні стежки — самі дерева стіною стоять.

Блукав, блукав Мехтод — біда, не може з лісу вийти. Уже й кінь притомився, уже й зовсім темно стало, та ще й віхола зірвалася. Стало Мехтодові лячно, а тут ще й вовки завили — доведеться пропадати. Ні рушниці, ні шаблі Мехтод із собою не взяв, а сокирою та пилкою від вовків не відбитися. Почав Мехтод коня поганяти, а той ледве дибає.

— Ой, — каже Мехтод, — коли б якийсь чорт мене звідси вивів, то, здається, все б за те віддав...

Тільки сказав — як тут-таки з-за сухого дуба вискакує чорт. Худий, рудий і рогатий.

— А що, — питає, — заблукав, козаче?

— Та заблукав, матері твоєї перековінька, — каже Мехтод.

— А як виведу тебе з лісу, то що даси? — питає чорт.

— Я б тобі, гемонському синові, гарних різок би дав, та біда змушує. Кажи, що хочеш.

— Віддай мені, Мехтоде, те, що в тебе дома з'явилося, поки тебе не було.

Замислився Мехтод — добрий хазяїн усе в своєму хазяйстві знає. Що ж там нового може за день з'явитися? Хіба у курки яйце знайшлося — так яйця не шкода.

— Добре, — каже Мехтод, — віддам.

— Гляди, — застерігає чорт, — пам'ятай своє слово. Я по обіцяне завтра прийду.

На цьому слові чортяка шатнувся, крутнувся, колесом прокотився і зник. І враз дорога з'явилася, і дерева розступилися, і сніг перестав падати.

Дивиться Мехтод — аж він із саннями все по колу кругом дуба їздив. То йому чортяка очі відводив. Подався Мехтод додому, а вдома жінка на воротях стоїть.

— Де ж ти, чоловіче, вештаєшся? Мерщій до хати! Радість у нас — синок із Січі на святки приїхав!

Мехтод так і обімлів. Це ж він рідного сина нечистому пообіцяв!

Син радіє, батька обіймає, гостинці дарує, а Мехтод світу білого не бачить, не знає, як і сказати про біду.

«А, — думає, — не скажу нічого — може, дасть Бог, усе обійдеться».

Повечеряли, чим Бог послав, погасили каганець та спати полягали.

А вночі хтось під вікном шепоче:

— Мехтоде, а віддай-но, що обіцяв, бо горе буде!

Мехтод до вікна, а жінка каже:

— Лежи, чоловіче, чого підхопився?

— Та ж хтось у вікно стукає, — відповідає Мехтод.

— То тобі ввижається — усе тихо! — заспокоює його жінка.

Нічого Мехтод їй не розповів і ліг спати. А на ранок до стайні — аж там кінь здох. Мовчить Мехтод цілий день, усе думає, що його робити?

Знову вночі хтось під вікном гукає:

— Мехтоде, а віддай-но, що обіцяв, бо гірше буде!

— Жінко, чи ти щось чуєш? — питає Мехтод.

— Та ні, чоловіче, все тихо. А хіба що?

— Та так, вчувається.

Знову Мехтод їй нічого не розповідає. Зранку до хліва — аж корова здохла. Заплакав Мехтод — розповів, яка його біда спіткала.

— Що ж робити маємо? — бідкається.

— А що ж, — утішає його Семен, — ведіть мене, тату, до лісу — де ж це бачено, щоб козак та чорта злякався?

Надяг Семен шапку, взяв у кишеню люльку і папушу тютюну та й подався з батьком до лісу. А під дубом чортяка дожидається — зуби щербаті шкірить:

— А що, Мехтоде, таки привів сина? Ото якби ще й сьогодні тебе з сином не було, то уже на ранок і ти неживий був би!

Походив чортяка кругом Семена, подивився на нього з усіх боків:

— Гарного слугу матиму, — каже.

А Семен у вуса сміється:

— Служити, то й служити. Але домовимося, що буду я у тебе доти, доки сам мене не виженеш, а за службу даси торбу червінців!

Зрадів чорт, кривенькі ручки потер:

— Оце, козаче, будеш у мене, допоки твого віку стане, а грошики мої цілі залишаться!

Усміхнувся й собі Семен, батька поцілував:

— Не журіться, тату, скоро вдома буду!

Та до чорта:

— Ну, веди вже, куди там хочеш!

Потяг чортяка Семена у дупло, що в старому дубі чорніє. А там драбина довжелезна аж під землю йде.

Спустилися вони до чорта у підземний світ. Дивиться Семен — небо червоне, в озерах вода чорна, дерева сухі і покручені, сіркою смердить — ну чисто як ото в Жашківській корчмі після злодійського ярмарку.

Веде чортяка до своєї хати, а хата вся облуплена, стріха дірява, тин повалений — тільки чортенята бігають туди-сюди, як мишенята. А скільки їх там — чи сотня, чи дві, то тільки жінка чортова знає. А жінка у чорта

таки непогана молодичка — на пічці кашу із кізяків варить та кописткою помішує.

— Оце, — каже чорт Семенові, — лишаю тебе тут. Я піду до людей біду робити, а ти дітей моїх глядітимеш. Та пильнуй добре, бо я скоро повернуся та подивлюся, як ти справляєшся.

Подався чорт нагору — треба ж йому до Різдва встигнути шкоди наробити чесним людям. Довго чортяка по всьому світу товкся, нарешті додому під землю заліз. Коли дивиться — що то за біда? — сидить козарлюга на горбочку та люлечку курить, а чортенята кругом нього як на муштрі шпаціюють. Чистенькі, вмиті, під горщик обстрижені, ще й козацьких пісень співають та Семена паном сотником величають!

Чортяка аж запінився від злості:

— Що ж це ти наробив? Чого їх навчив?! Що з них далі буде?! Не годен ти, козаче, чортових дітей доглядати, гайда до чорної роботи — дрова рубатимеш!

Посміявся Семен та й подався по дрова.

Чекав, чекав чортяка, уже й пічка вихолола, а козака з дровами немає. Побіг чорт шукати Семена — аж той собі спить під кущиком.

— Чого це ти дрова не рубаєш? — репетує чорт.

— А того, що це не козацька робота, — каже Семен, — у нас для палива свої січові дрова є.

— А то ж які? — питає чорт.

— А ось які, — дістає Семен порохівницю.

— Так горять, що не загасиш!

— А даси? — питає чорт.

— Чом не дати доброму чоловікові? На, тримай.

Вхопив чорт порохівницю та й мерщій додому, пічку топити січовими дровами.

Іде Семен поволеньки позаду, коли чує — загриміло, задвигтіло, заревіло! Дивиться Семен — по небу червоному пічка летить та вогнем дише, а за нею казан із кізяками перекидається. Добре козацькі дрова бабахнули!

Приходить Семен до хати — чорт у сажі, чортиха у сажі, чортенята у сажі — геть усі замурзані.

Чорта аж тіпає від злості, а вигнати козака не може — грошей шкода.

— Ну, козаче, тепер тебе під нагляд жінці своїй лишаю, — каже чорт, — вона вже тобі байдикувати не дасть! А я тим часом ще по світу побігаю, капостей людям пороблю!

Знов чортяка додому вертає — аж раптом голова засвербіла, та так, що несила терпіти! Мац-мац чорт за голову — що за біда — замість двох аж чотири роги виросло! Що це там козак із чортовою жінкою робить?!

Швиденько чорт — до дупла, до драбини, до хати — а хати і не пізнає! Біленька, чепурненька, синьою фарбою підмальована, свіжою соломою вкрита, новеньким тиним обгороджена. А на дверях картинка намальована: козак Мамай чорта довбнею попід хвіст цідить!

Чорт до хати, — а його жінка на поріг не пускає.

— Ти, сякий-такий сину, чого сюди приперся?! Я триста років як із тобою побралася, а такого щастя, як із козаком, не мала! Ось він — за день лад навів, а ти що вдома робиш? Ану геть із хати!

А козак сидить край столу, варенички наминає та у вуса сміється.

Бачить чорт, що непереливки — козак замість нього хазяйнує.

— А знаєш, Семене, — каже чорт, — вийдемо на два слова.

Вийшли з хати, чорт і каже:

— Чуєш, Семене, мені уже наймита не треба, ішов би ти додому.

— Не піду, — каже козак, — мені й тут добре. Та й не заплатив ти мені за роботу.

— Заплачу, заплачу! — кричить чорт. — Тільки йди вже звідси, бо ти мені жити не даєш!

— Гаразд, — каже Семен, — давай торбу червінців та ще й коня з коровою віддавай.

Іде бідолашний чорт, тягне торбу червінців, на налігачі веде корову з конем. А Семен за ним суне, посвистує та приказує:

— Ото гарно погостював у чорта, шкода, що мало!

Притяг чортяка добро до Мехтодової хати, хотів був якусь капость Семену на прощання вчинити, коли раптом дзвін як задзвонить!

— Ой лихо! — злякався чорт. — Уже Різдво надійшло, треба тікати!

Побіг чорт у ліс — дзвін за ним, чорт у корчі — дзвін за ним, чорт у болото — дзвін за ним! Коли озирнувся, а то гемонський козарлюга йому до хвоста коров'ячого дзвоника вчепив.

Злазить чорт обідраний, брудний по драбині під землю — аж удома тільки жінка його сидить, а чортенят і близько немає!

А Семен поколядував удома, розговівся, відпочив та й знову на Січ подався. Їде верхи на коні, сміється та й співає:

Ще такого не було у нашому лісі —
чортенята всі із дому на Січ подалися!
А хто з'є, то передайте усьому народові,
що не буде перебоду Козацькому роду!

Казка про Жидя Лейб, Їдника і нечищений оселедець

(казка-бувальщина)

Зібралася кумпанія до корчми.

— Погулять нам, Господи, поможи!

То писарі, то малярі, то ковалі, то слюсарі, то дзвонарі, музики, то мельники й чумаки.

А що ще робити чесним людям довгими зимовими вечорами, коли в господарстві все давно пороблено, сіяти-орати вже не треба, воли собі сіном ремигають, а височенні вози-мажі гарно змащені дьогтем і поставлені в клуні дожидатися тепла й нової дороги. Це жіноцтву роботи і взимку

вистачає: і напярсти, і корову подоїти, і в ополонці шмаття випрати, і борщ з квасолею та затертим салом зварити, та щоб укипів добре, та сметани туди, та ще й скоринку житнього хліба часником натерти... От де розкіш, от де смакота! Їв якось я панську страву — ні тобі квасолі, ні тобі бурячків, та й м'яса катма — сама вода та капуста кисла, щі називається. Тим-то ті пани такі худі та нещасні, та ще й хусточкою носи витирають — геть у всіх нежить, бо часнику не їдять!

Так от, поки жінки там пораються, то чоловіки у корчмі думають, як далі жити. А корчма в нас у селі вдатна, дарма що стріха протікає — але ж тільки в дощ. На стінах намальовані картинки про козака Мамая та про лебедів, та ще про дівчину з відром коло криниці, а далі то я вже й не згадаю. Такої корчми не те що в Сорокотяхах чи Охматові, ба навіть у Києві немає. За Петербург не скажу — мабуть, для цариці таку й збудували, та все одно такого корчмаря, як наш жид Лейба, і в цариці немає.

А Лейба у нас — ото вже хитрий, як лис, ото вже спритний, ото вже вдатний до комерції. Сам був худенький і гнучкий, хвартушок у нього був синій, штанці чорні, ярмулка біленька, а борода і пейси довгі, чорні та кучеряві. Сім'ю Лейба мав велику — дружину Сару та шістьох кучерявих хлопчиків, любив їх дуже. Жив Лейба щасливо і в достатку. Село наше було велике, багате, чумацьке, грошенята водилися, та ще й Ромоданівський шлях поруч — от і корчма завжди була повнісінька. А що чумаки все роблять справно і звикли діло доводити до кінця, то й гуляли у корчмі до кінця — аж поки всі гроші пропивали, та ще й кожухи та чоботи жидові залишалися. Це ж про таких співають: «Несу таляра золотого викупить коня вороного».

Та на Лейбу ніхто зла не тримав, бо годував він смачно, а його горілка була добра та міцна. І коли, бувало, жінка, плачучи, тягла свого чоловіка з корчми додому і все допитувалась:

— І чого ж ти, гироде, ту горілку п'єш?!

То чумак відповідав:

— П'ю — бо рідка. Була б тверда — то я б її гриз!

І так Лейба усе багатів і грошики складав, аж тут цариця видала указ про монопольку — щоб ніхто своєю горілкою не торгував, а тільки царською

монополькою. Тут у Лейби комерція не пішла, бо з'їдять хлопці на копійку, а вип'ють на карбованець. А карбованець уже не Лейбі, а цариці йде. Ото вже цариця з нашої корчми і забагатіла, — був я у Петербурзі, то бачив, які вона палаци за нашу горілку набудувала.

Поторгував так Лейба, поторгував — і бачить, що діла не буде, нема гешефту: треба нищечком торгувати своєю горілочкою. Але, як на те, унадився засідатель до корчми із перевірками. День через день у наше село їде та зразу ж до корчми горілку нюхати — чи Лейба монополькою торгує, чи свою виставляє.

Як спіймає Лейбу, то штраф накладає, ще й наїсться від пуза і з собою прихопить. Ото Лейба тільки почує дзвіночок на дузі засідательської брички — зараз кидається свою горілку ховати, ще й Сару гукне, бо як не встигне — біда. А у засідателя ніс довгий — все одно знаходить.

Зовсім не стало Лейбі життя за тим гемонським засідателем. Але ж казав я, що й у цариці такого корчмаря, як наш жид Лейба, немає — таки вигадав він штуку, щоб грошенят заробляти і засідателю не платити. Придумав він лотерею — оголосив, що хто вип'є око горілки (це, хто не знає, велика гранчаста пляшка, трошки менша за літр), з'їсть цілу хлібину, а потім закусить нечищеним оселедцем та ще й на додачу зжує добрий жмут сіна — той за все це нічого не платить. Але все те — і горілку, і хліб, і оселедець, і сіно — треба з'їсти без помочі рук! А хто щось не доїсть, чи не доп'є, чи рукою притримає — той платить Лейбі втричі більше.

І почалися у нашій корчмі змагання!

Що вже дядьки пробували на дурничку в жида виграти! Але — зась! Хто горілку вип'є, то не зможе з'їсти, хто хліб з'їсть, а решту покине, хто рукою мацне притримати — усі Лейбі гроші віддавали.

Уже й із сусідніх сіл чоловіки про те довідалися — приходили свого пияцького щастя спробувати, та всі корчмареві хитрому втричі платили.

Хто тільки не пробував — усі програвали. Сидять чумаки та й журяться: невже серед нас немає молодця, щоб у жида виграв? А той тільки сміється та карбованці рахує.

Аж якось Іван Гиба — чоловік великий і дужий, що Лейбі програв кожуха і новісіньку сорочку, згадав, що на хуторі за Дерижполем живе такий собі Пудик. Як там його насправді звали, ніхто і не пам'ятав. А Пудиком

назвали, бо, кажуть, міг він за одним разом пуд з'їсти. До корчми не ходив, бо жінка не пускала, — колись він п'яний з корчми вертав та заснув на межі, а ноги вклав на межовий камінь. Якраз ішов циган із Сорокотят у Конелу — бачить, що добрі чоботи, та давай стягати.

А Пудик ще й приказує:

— Добре, жінко, давай роззувай чоловіка, бо щось я втомився, у корчмі п'ючи.

Так відтоді Пудик до корчми не показувався.

Розказав Гиба про Пудика, і вирішили чумаки по нього сходити і в корчму привести, бо більш нема кому в корчмаря виграти. Пішли Іван Гиба та Семен Сорока, та дядько Тимухтей, взяли Пудика за чемери — і як був він у сорочці і штанях, так до корчми і притягли городами, щоб жінка не побачила.

Стоїть Пудик — низенький, товстенький, сорочка дьогтем вимазана, щоб воші не кусали, а Лейба сміється з нього й на стіл виставляє горілку, хліб, нечищеного оселедця і великий жмут сіна.

— Ну гляди, — каже, — як з'їси все, то я навіть червінця тобі дам та ще й дядькам кожухи поверну. А не з'їси — то твої воли заберу, бо ти вже останній, хто тут не був, і взяти у вас уже нічого.

Пудик наче і не хотів на те приставати, та хлопці змусили. Взяв Пудик зубами пляшку, ліг на шинквас і давай цмулити. А як випив — допався до хліба: спочатку четвертинку, потім третинку, потім півхлібини, а там уже і цілий ум'яв.

Лейбі лячно стало — де це бачено: їсть, як за себе кидає?! Тут уже й Сара з дітьми виглядає: що це за біда — так і програти недовго!

А Пудик уже оселедцем по столі возить — тільки луску випльовує! Лейба бачить, що горе йому, та давай Пудика клясти-проклинати, щоб роботу його тяжку перебити:

— І куди ти його пхаєш, як у мішок?! Що ти його жереш, як свиня? Куди воно тобі дівається? Хіба можна, щоб людина так глitala?!

Уже і Сара з дітьми Пудика клянуть на чім світ стоїть:

— А щоб ти вдавився, дурний мужик! А щоб тебе підняло, перекрутило та об землю гепнуло!

Пудик не слухає та оселедець дотереблює. Уже і хвостика вжував! Лишилося ще сіно. Тут Лейба трошки заспокоївся, бо де це бачено, щоб людина сухе сіно жувала, та ще й такий великий жмут?

А Пудик дістає з кишені кремінь і кресало — як викреше вогню, як підпалить те сіно! Спалахнуло воно, вмить попелом стало — Пудик тоді його гарненько зі столу язиком злизав!

Лейба з досади і каже Пудику:

— Щоб тобі від тої їжі та черево луснуло!

А Пудик і відповідає:

— Черево не дерево — далі сорочки не піде!

Перехитрував-таки Пудик жида, довелося Лейбі віддавати одержу дядькам, а Пудику — червінця.

Коли б ми так до роботи, як до їжі та гулянки, то багатших за нас не було б на цілому світі! А горілці — цур та пек.

Як їв — то впрів, а як робив — то змерз!

Казка про чумака Микиту, сокиру і халепу

Ох і славне чумацьке діло та на всю Україну відоме! А чумаки — поважні і хазяйновиті люди. Усю зиму добре на печі вилежуються та боки гріють. І ні до чого їм ніякого діла немає — ні до хатньої, ні до польової роботи, хіба що до шинку. Але тільки-но весна настає та сонечко трошки землю підсушить — отут уже, чумаче, не дрімай та не ледачкуй! Ні дня і ні ночі не спочинуть чумаки: треба і воликів відгодувати, і ярма підтесати, і осі, і занози, і вози-мажі підрихтувати та шкурами напнути, та й дьогтю гарненько у мазниці поналивати. Бо відомо, що без дьогтю далеко не заїдеш — запищить-зарипить незмащена дубова вісь і трісне посеред степу. От тоді вже гаплик! Ставай, чумаче, мажу розпаковуї і все добро на землю скидай, та воза підважуй голоблею, щоб вісь замінити.

Отож уже напровесні збиралися чумацькі мажі до нашого села на майдан — і з Конели, і з Жашкова, і з Охматова, і з Жидівчика, і з Зеленого Рогу — так возів із сотню або й більше. Ставали возами в коло, воликів випрягали, а самі до корчми — отамана вибирати.

А збиралися чумаки з усієї округи до нашого села через те, що жив у нас Микита. Зроду-віку був він отаманом чумацьким. Чоловік був розумний, хитрий, степ знав як свій запічок, міг і з татариним, і з німаком поговорити, будь-якого москаля у шинку перепити міг, а головне — був такий сильний, що ніхто з ним не міг зрівнятися. Бо як, буває, зустрічаються у степу десь на Чорному шляху дві чумацькі валки — одна з Криму, а друга у Крим, то котрійсь треба звертати з дороги, щоб розминутись. А шлях за віки так колесами укочений, така колія вибита, що звернути геть неможливо — осі поламаєш. То треба все з возів скидати та вози на руках убік відтягати, щоб зустрічну валку пропустити. А ніхто ж уступити не хоче. От тоді вже виходять два отамани перед свої валки і б'ються; хто кого поб'є — та валка їде собі, а побитий мусить свої вози з дороги стягувати.

І якщо в степу траплялося, що чужа валка з нашою здибалася, то ще здалеку, придивившись, гукали на волів:

— Гей! Стій! Хлопці, розвантажуй вози — он Микитина валка назустріч суне!

Знали всі в степу, що Микита бився не навкулачки, не голоблею, як інші отамани, а бився Микита арапником — довжелезним батожищем. То ще здалеку як махне ним — аж кожуха до живого тіла розсікає.

Якось навесні зібралися чумаки у Крим по сіль. Вибрали Микиту за отамана, спакувалися. Богу помолились і вдосвіта рушили. Валка з села чи не цілий день вибиралася — отак по колу з майдану вози за возами висотувались та на шлях викочувались. Добре тоді товариство у Крим сходило — і сіль дешево виторгували, і волики не похворіли, і з чумаків ніхто у корчмах не пропився, та й грабіжники не докучали. Зібралися хлопці вже додому вертати.

Їдуть собі чумаки, пісень співають, батіжками цв'юхкають, на воликів погейкують. Тихо навколо, тільки вітер ковилем грає. Уже скоро й місця рідні з'являться.

Коли це раптом чують — десь вовки завили та все ближче і ближче. Воли заревіли, далі йти не хочуть. Микита валку спинив, наказав зброю добути. Стоять чумаки, довкола озираються — аж тут вовча зграя женеться. Біжать вовки, між возами та між ногами волячими проскакують, але нікого не зачіпають. Усі пробігли — аж іззаду найбільший вовк суне. А межі чумаків був молодий хлопець, що перший раз у Крим ходив і чумацьких звичаїв не знав. Ухопив він з воза сокирку та й кинув у того вовка — і як на те поцілив у ногу. Сокирка застрягла, а вовк як завие, як побіжить!

Затихло все, а валка далі рушила — і все по дорозі плями крові надибувала, що з рани вовчої капала. Неспокійно в Микити на серці — відчуває, що неспроста ті вовки бігали і недобре, що вовка поранили. Аж тут і ніч наступає та дощ пішов — треба на ночівлю спинятися. Дивляться чумаки — вогник у степу блимає.

— Давай, хлопці, туди правити, — каже Микита, — бо ніч непевна, а там таки житло якесь.

Уже потемки доїхали чумаки до степового хутора. Там і віконце світиться, і сіно у копицях стоїть, і огорожа висока — є де сховатися від усякої напасти.

Давай вони у ворота стукати, щоб їх пустили.

Аж тут виходить хазяйка.

— Хто такі? — питає.

А сама страшна така, що не дай Боже.

— Ми люди православні. Чумаки з Бузівки. Пустіть переночувати.

— Пустити я можу, але у мене місця мало, та й нагодувати вас нічим. Чоловік нездужає, то я не мала часу і їсти наварити — все його лікувала.

— Та нічого, хазяйко, ми якось усі розмістимось, а їсти нам не треба, в нас усе своє.

Відчинила господиня ворота, впустила чумаків.

Поки волів випрягали, ярма шкірами від дощу накривали, то вже зовсім пізно стало. Позаходили чумаки до хати, посідали, киреї мокрі поскидали, люльки добули — сидять відпочивають. На печі хазяїн хворий лежить та все стогне, а хазяйка коло нього — лікує.

Чумак молодий сидів-сидів, а далі — зирк під лаву та й знову до люльки, зирк під лаву — і до люльки.

— А що ж це ти, хлопче, у мене під лавою шукаєш? — питає хазяйка.
— Та ось дивлюся, чи не моя сокирка у вас лежить?
— Ага, голубе, попався! То це ти сокирою у вовка вцілив?!
— Я, — каже чумак.
— А що, може, той вовк тебе зачіпав чи, може, вола загриз?!
— Та ні, — відповідає хлопець.
— Ну то знайте усі, що вам звідси не виїхати, бо то не вовк, а мій чоловік.
А я — відьма! Тепер мусите мені когось лишити, щоб за чоловіка відробив, поки він одужає. А ні — то і волів ваших заберу, і вас на звірину перетворю! Є у мене таке зілля, що як сипону, то враз обернетесь на кого схочу! Отож лишайте когось та ще й волів із возами у заставу, бо горе вам буде!

Злякалися чумаки — ото вже в халепу вскочили! Почали вони думати — кого ж відьмі залишити? Ніхто не хоче пропадати.

Бачить Микита, погане діло:

— Ну що ж, товариство, був я у вас хорошим отаманом, водив вас по степах без пригод і напасті всякої, та, видно, дочумакувався — треба мені востаннє вам прислужитися. Їдьте, хлопці, додому, а я тут лишуся. Дасть Бог, якось виживу.

Сказав те, низько товариству вклонився і до відьми:

— Я лишаюся у вас на службі, паніматко.

Вранці попрощалися хлопці та й додому рушили, а Микита з волами своїми лишився.

А відьма уже йому й загадує:

— Іди, чумаче, та жени моїх коней у степ пастися. Та гляди-но, щоб жоден кінь не пропав. А як через три дні всіх коней не приженеш, то бути і тобі вовком. Таким, як мій чоловік. Ото, щоб ти знав, усі ті вовки раніше у мене на службі людьми були, але ніхто моїх коней не встеріг, то тепер мусять мені довіку служити у вовчій шкурі.

Іде Микита, жене коней пастися та й думає: «Ну постривай, клята відьмако, діждеш ти від мене служби, та такої, що довіку не забудеш!» Вигнав коней у степ, та давай їх докупі арапником зганяти та все кругом ходить, арапником хльоскає, коням пастися не дає. Три дні коней бідних голодом морив, а далі ну додому гнати. А вони не йдуть — а біжать-летять, та до конюшні, та до ясел, та до ячменю, та їсти, їсти, їсти!

Відьма глянула — усі коні є, але худі та нещасні дуже.

— От клятий чумак, — свариться, — до чого ж ти худобу довів! Не можна тобі, дурню, розумного діла доручати. Курям на сміх твоя робота! О, придумала! Будеш мені курей глядіти! Та щоб копу яєць від них приніс! Тільки от півня у мене немає, та й зерна тобі не дам — як хочеш, так і крутись!

Сміється клята відьмака — ото вже загадала! Курей-то вона собі тим зіллям начарувала, а півня зробити не годна, бо то Божа птиця. Звідки ж тим яйцям узятися? Та ще й на голодну кишку.

Одвинулась відьма з двору, а Микита — до комори. У комори двері дубові, на важку колодку замкнені, мотузочком зав'язані й кізячком замазані. Сила в руках є — Микита колодку скрутив, мотузочок порвав, кізячок відколупав — а в коморі зерно, як золото! Геть всеньке Микита курям і висипав. А ті понаїдалися та й сокочуть — півня виглядають. Та де ж його взяти? Ото хитра відьмина загадка!

Дурній відьмі і невтямки, що у чумацького отамана крім дьогтю на возі завжди і півень у кліточці є — щоб будив рано.

Як випустив Микита того півня, як почав той курей топтати, то Микита не копу, а дві копи яєць у решеті притаскав.

Лютує відьма, але що поробиш? Не можна з чумаком справитись! Хоч і яєць приніс, та он скільки зерна перевів!

— Тепер підеш горщики мити та піч мастити. І гляди ж бо, щоб усе чистеньке було та блищало!

Микита горщики миє та все підглядає, куди відьмака своє зілля чарівне ховає.

Увечері збирається відьма летіти на Лису гору на побачення з нечистою силою. Гарно вбирається, брови підмальовує, кісниками заквітчується, як дівка, сідає на кочергу — і гайда у комин летіти! А Микита сміється собі у вуса:

— Ну, вража дочко, ти у мене політаєш!

Коли це відьма — гугуп! — на землю падає, аж хата затряслася. Та як підскочить до Микити:

— Ти, сякий-такий, матері твоєї перековінька! Ти навіщо кочергу салом намастив?! Я не втрималася та замалим не вбилася!

А Микита:

— Та я ж для вас старався, щоб гарно було, щоб блищало.

— А була б тебе лиха година! Будеш ти у мене блищати, — репетує відьмака, — зараз же тебе на щура оберну!

Кинулася відьма до свого зілля, банячок з-під печі витягла, пригорщу зілля сухого набрала, щоб на Микиту сипонуту, та як чхне — замалим голова у неї не відірвалася. То Микита туди свого тютюну насипав та ще й перцю додав і полином присмачив, щоб уже відьмаці зовсім сподобалось.

Плаче відьмака, чхає, світу білого не бачить, а Микита все їй під носа зіллячка підсипає. Відьма вже рачки повзає, вже й проситися почала:

— Пусти, чумаче, перестань — усе віддам: і волів, і вози, та ще й добра всякого насиплю!

Тоді Микита дав відьмі прочхатися, а сам волів своїх застріг, за ворота вивів та на прощання відьмаку арапником похастував, аби знала, як із людей збиткуватися.

Поїхав Микита додому, півень на ярмо скочив — дорогу показувати, а за ним всі кури повтікали!

Отож голова у людини не тільки для того, щоб шапку носити!

Про Гандрея і Янигарський скарб

Жив у нашому селі Сабадаші чоловік на ім'я Охота. І був у нього синочок, якого звали Гандрей. Хлопчина ріс розумний і меткий — усе, бувало, сидить коло бандуриста чи лірника на майдані і слухає, що той оповідає про Байду або бідних невольників, або про Марусю Богуславку. А опісля на вигоні збере кругом себе дітей та й переказує їм усе те, а ще й додасть від себе, щоб цікавіше було. Або назбирає всякого залізяччя під кузнею, паличок настругає ножем і все собі щось майструє. Та добре було б, аби щось путнє майстрував: чи то граблі, чи то терницю до конопель, чи хай навіть ложку — так ні! Все ото робить птахів якихось, вітрячки або коліщатка. Докупи складе, а зверху вітрильце маленьке із ганчірочки вчепить. Каже:

— Хочу такого возика зробити, щоб сам їздив. Поїду на ньому за край землі, подивлюсь, які там чудеса бувають.

Ну що з нього візьмеш — мале, дурне. Де це хто бачив, щоб віз сам, без коней або волів, їхав? Нема, щоб, як людські діти, якогось доброго діла вчитись. Людські діти все до пуття роблять та ще й себе глядять — у гурті не зівають. Де що до рук запопало, то вже не видереш! А цей — ну геть легейда. Що хто не попросить, те й віддасть. Або ще й хлібчиком поділиться з песиком якимось. І в кого воно вдалося таке? За це його сільські діти не любили, ніхто з ним не товаришував, хіба що сусідська Гапочка. Ото посідають на колоді ввечері, комарів гілкою відганяють, на зірки дивляться та все собі сміються. І що там вони в тих зірках знайшли? Краще б ото дивився, як Лейба у шинку хазяйнує, та й комерції вчився — усе б до якогось діла пристав.

Так от, зайшов до нас у село на Великдень сліпий лірник та й сів співати під церквою, а далі почав казки розповідати про Бову-королевича, про Лугая та про Котигорошка. А Гандрей усе слухає та запам'ятовує. Насамкінець лірник розповів казку про скарби, що запорожці у плавнях ховають або в лісах закопують, і які там коштовності лежать.

«А козаки тоді лясські льохи розбивали,

Серебро-злато на три часті паювали.

Первую часть брали — на церкви накладали,

На святого Межигірського Спаса.

А другу часть поміж собою паювали,

Пили-гуляли, гопака затинали.

А третю часть брали, очеретами сідали

І гарно ті скарби ховали!»

Гандрей слухав-слухав та давай діда просити ще повторити, а далі ще, та все про скарби випитує та про каміння дорогоцінне, та про дукати і таляри золоті, та про шаблі і ятагани, золотом куті, та про намисто із перлів та діамантів.

«І на тому місці дерево примітне саджали
Або каменем великим прикладали
І закляття всякі таємні промовляли.
А там коштовностей всяких —
І золота, і срібла, і талярів срібних і червінців —
Неміряно-нещитано...»

Відтоді Гандрей змінився — усе йому з голови ті скарби не йдуть, усе ввижаються гори коштовностей та золота. І почав Гандрей скарб шукати. День і ніч все по лісах бродить та ями копає. Де якесь таємниче місце знайде — то вже й переріє. І все йому ввижається, що от-от він скарб знайде. Так уже рік минув, потім другий, потім ще...

Дядьки в селі, як кому треба криницю чи погріб викопати, — то Гандрея кличуть:

— А знаєш, Гандрею, там он у мене під вишнею дід мій банячок із грошима закопав, та глибоченько...

То Гандрей прийде та лопатою довбе ту яму, а дядько ходить та заглядає, чи досить йому вже. А як доріється до води, тут хазяїн і каже:

— Чуєш, хлопче, то я забув трохи — не тут дід мій скарб закопав, а в іншому місці.

Гандрей тільки зітхне, збере свої лопати і заступи — та йде далі скарби шукати.

Гапочка плакала та вмовляла його, щоб покинув те все, бо люди з нього сміються, роки йдуть, а Гандрей усе дурницями займається: ні тобі хазяйства немає, ні тобі ремесла якогось, тільки лопатою орудує, як козак шаблею.

А Гандрей все відповідає:

— Ось побачиш, як знайду скарб — тоді вже ніхто з мене сміятися не буде. Тоді з грошима і золотом я все зробити зможу, щоб мене люди добром згадували!

От якось копав Гандрей під дубом у Грековому лісі та під вечір сів спочити. Коли це раптом задвигтіло, зашуміло! І виїжджає з хашів панок

на коні. Кінь, як змій, — аж виграє під сідлом золотим та копитами креше, вороним боком вилискує. А панок у жупані червоному, пояс золотом карбованим міниться, перо на шапці самоцвітом прикрашене. Всім панам пан! От тільки очі у нього якісь страшні — наче темні чорні провалля, а в них вогник червоний блимає.

— То що, Гандрею, — питає панок, — відкопав скарб чи знову черепки старі попалися?

Мовчить Гандрей, голову нагнув, ногою в поросі пише, бо що тут скажеш? Нема скарбів, хоч плач.

— А хочеш, хлопче, я тобі підкажу, де скарб лежить?

— Хочу, хочу, панночку!

— Але умова, — каже панок, — як скарб візьмеш — то продай. Половину грошей віддаси мені. Але прийду я по них не зразу, а через рік-два або й три. Прийду несподівано для тебе, але щоб гроші тут таки були наготові — рівно половина твого багатства.

Гандрей подумав-подумав — неначе все чесно, та й погодився.

От панок йому і розкажує:

— На полі під Охматовом стоять дві високі могили — одна козацька, а друга яничарська. На козацькій могилі калина росте, а на яничарській — осика. За десять ступнів від осики лежить чорний камінь. Уночі треба сісти на той камінь і чекати. Де вогник зблисне, там на тій могилі й копай. Але копати треба вкраденим заступом. Що там знайдеш — забирай і швидше біжи звідти. Та гляди — нікому про це не розкажуй і мене чекай з половиною грошей.

От Гандрей так і зробив, як панок сказав. Украв у сусіди заступ, знайшов могилу з осикою, знайшов камінь, сів і чекає. Коли це — блись-блись! — синенький вогник затанцював. Гандрей туди та давай копати. Вибахкав здоровенну яму. Дивиться — наче дошки якісь лежать. Він їх підважив, а там нора! Поліз Гандрей у ту нору, свічкою присвічує. А в кінці кімната велика прокопана, під стінами лавки стоять, а на них кружком сидять яничари із ятаганам та списами у жупанах кольорових, золотом гаптованих. Шкіра на лицях висохла, волосся сиве, тільки очі

виблискують. А перед ними лежить купа коштовностей: перли, діаманти, горщики із золотом, шаблі, у самоцвіти оправлені.

Побачив Гандрей яничарів й усе те і злякався. А найстаріший яничар засміявся та й каже:

— Прийшов-таки? Ну хапай, що донесеш! Та служи золоту так, як ми служили! Бери — не бійся, не зачепимо!

Гандрей похапав у мішок, що зміг підняти: золота, перлів і самоцвітів, та й поліз нагору. І скільки ліз, стільки і чув сміх яничарський. Виліз хлопець, а за ним могила затряслася, захиталася, та й яма завалилася, аж загуло.

Притяг Гандрей скарб додому, по лавках розіслав — та й тішиться — ото вже багатство, ото вже щастя! Тепер можна і зажити!

«Ну вже добра людям нароблю — хай тільки-но продам усе та з панком розрахуюся», — думає хлопець.

Почав Гандрей золото та перли потроху панам продавати, став уже у самоцвітах і коштовностях розбиратися та їм добру ціну складати, став із панами знатися та багатіти. Збудував хату добру, а в ній sklep камінний, щоб грошики складати. Та все мішки червінцями напихає. Бо, може, вже завтра панок приїде по гроші, то треба, щоб їх більше було — бо ж забере половину, а ще треба грошей багато, щоб було за що людям добро робити. «Ну, — думає Гандрей, — ще трошки вторгую, та й досить, — тої половини мені вже вистачить. Ще трошки — і вже почну добро робити!»

А потім знову порахує червінці, у руках їх потримає, крізь пальці пропустить — і так йому шкода цих грошей стає: «Невже оце я стільки років тяжко працював, такого страху натерпівся, щоб зараз таке багатство втратити?! Ану ще трохи наскладаю, наторгую — а тоді вже, як панок приїде, то мені більше зостанеться!»

Став Гандрей золотом та самоцвітами гендлювати — купляти та перепродувати. Уже й товаришів собі знайшов не простих, а багатців — пана Радзієвського та поручика гусарського, та гендляр Соломона, та Бабанського сотника. Щодня вони до нього приїжджають та все хвалять і величають. А як же ж — на його гроші вип'ють, погуляють, у шинку повеселяться, ще й на завтра напросяться.

От якось сидять вони в шинку та Гандрея вихваляють, який він добрий та як він для людей старається. А Гандрей слухає та думає: «От де друзі! От люди! Може, вони мені щось порадять, як із тим панком бути?»

Розповів Гандрей про скарб, про панка та про умову, та про те, як гроші шкода віддавати, хай навіть і половину. Раптом бачить — і в пана, і в поручика, і в гендляр з сотником в очах вогник червоний загорівся, а очі як провалля чорні стали! Оглядається Гандрей, а кругом нього замість його друзів панки сидять та всі на одне лице — як у того, що тоді в лісі зустрічав. Розреготався панок у чотири горла та й каже:

— А ти, хлопче, так нічого і не зрозумів? Усі ці гроші і так мої! І що ти там вторгуєш, усе одно до мене повернеться. Служи ж цьому золоту, як я служу!

У Гандрея волосся сторч стало! Перед ним то панок, то яничар сміється, то гендляр, то сотник. І у всіх вогник червоний в очах горить! Усі закрутилися і пропали, тільки у вухах у Гандрея регіт чортівський стоїть.

Коли це глянув Гандрей у дзеркало — аж у нього очах той самий вогник розгоряється — та дужче й дужче! Ось-ось на панка перетвориться!

Аж серце від страху зайшлося в Гандрея.

— Ну, стривай, нечистий, не будеш ти моєю душею володіти — я не тобі і золоту, а людям служитиму! — скрикнув хлопець.

Кинувся Гандрей чортівське золото з хати викидати — та де там!

Липнуть червінці до рук, із живим м'ясом не відриваються!

Вхопив тоді Гандрей мішка зі скарбом, щоб усе разом гамузом подалі закинути — а мішок і приріс йому до спини — як горб золотий! До землі Гандрея нагинає, вогнем плечі пече.

Пробував Гандрей мішка того скинути, пробував розрізати — а той, як тіло живе, болить!

Ніхто зарадити не може — ні знахарі, ні лікарі, ні священники!

Шукав Гандрей того панка і вдень, і вночі, щоб те золото йому віддати, та де ж його знайдеш?

Коли це дивиться Гандрей — біля церкви той самий лірник старенький сидить, що казки оповідав.

Упав Гандрей на коліна перед дідусем, розказав про горе своє, про скарб яничарський, про панка на коні вороному...

Вислухав його лірник, та й говорить:

— Ох, дурне ти, хлопче, зробив. Але допомогти можна, бо ще не втратив ти душу свою. От лишень скажи мені — що ти поганого вчинив перед тим, як золото брати?

— Ну, лопату в сусіда вкрав, — каже Гандрей.

— Ну то біжи поверни та вибачся! А потім вночі йди до тої могили. Нечистий сам примчить за твою душу боротися, бо владу над тобою після цього втратить. Та гляди ж мені — не бійся! Згадай, що ти козацького роду. А козакові чорта боятися не личить! А там — Бог допоможе. Та і я поряд буду.

Побіг Гандрей, вибачився перед сусідом. Обіцяв лопату повернути, як знайде — бо там-таки коло могили і покинув, коли скарб забрав.

Трошки легше стало мішка тягати.

То вже ж не може Гандрей ночі діждати.

Причвалав до могил та й на камінь сів.

А опівночі зацокотіли копита — примчав панок на коні вороному. Навколо нього гроші золоті вихором кружляють — то вгору підлетять, то по землі в'ються, як сніжинки.

— То що, Гандрею, — каже панок, — бачиш, скільки золота мені люди приносять службою своєю? А ти що зробив?! Га?! Навіщо перед сусідом вибачався, угоду нашу порушував? Чи варта та лопата хоч одного червінця? А у нас із тобою он їх скільки! На, потримай їх, перебери, дзвін їх золотий послухай — от де радість і щастя з насолодою! Ще не пізно все назад повернути! Візьми та служи золоту вірнесенько, як раніше служив!

— Ні! Не буду я йому служити! Як сам не хочу — то ніхто не примусить! — каже Гандрей.

— Добром не хочеш — бідою присилую! — засичав панок.

— Гляди, щоб пуп не розв'язався козака присилувати, — насупився Гандрей, — так припечатаю, що тут тобі і жаба цицьки дасть!

— Хе-хе, — посміявся панок, — куди тобі, злидню порепаний, зі мною силою міряться!

Вдарив кінь панський копитом у землю, як грім прогримів!

Здригнулася, застогнала земля — і за панком військо яничарське із могили встало. Ятаганами виблискує, списками їжачиться, мушкетами націляється.

— Ну що, злякався? — регоче панок. — Де та сила візьметься, що мою силу подужає?

— А ось де! — Гандрей відказує та як гукне: — Пугу-пугу! Козак з лугу!

Задвигтіла козацька могила — і перед яничарами козацьке військо, як мак, зацвіло!

Коні іржуть, шаблі бряжчать, пістолі клацають, корогви на вітрі мають.

А попереду — кошовий. Ну геть як той лірник! Тільки молодий. Он ще й ліра біля сідла приторочена та очі сміються.

— Ну що, хлопче, пристаєш до коша нашого?

— Прийміть, батьку! — впав Гандрей на коліна.

— А чим же воювати будеш? — питає кошовий. — Бачу і шаблі у тебе немає.

Гандрей — туди, сюди. Дивиться — лопата землею притрушена. Та, що він покинув тоді біля могили.

Вхопив Гандрей лопату:

— Ось моя шабля!

— Ну що ж, добра зброя! Замашна, — сміється кошовий. — Ану, писарю, пиши Гандрея Охоту до Уманського куреня!

Звівся кошовий в стременах:

— Ну, дітки мої, в останній бій ідемо! Не за багатство прокляте, не за ставочок зариблений, пасіку добру чи хутірець порядний! А за славу козацьку і в оборону люду нашого! Тож повикидайте гроші — дукати золоті та таляри срібні, та камені коштовні, та жупани золотом гаптовані, щоб не було у вас страху за кишені свої! А тільки страх честь свою козацьку в бою втеряти та ворога злякатися!

Тут же козаки золото з кишень в багнюку вивертали, кармазинові жупани під копита скидали і шаблі догори здіймали!

А Гандрей за мішка свого лапнув, а він з плеча, як пушинка, злетів!

Розмахнувся Гандрей мішком та гарненько панові по голові й поцілів!

Гепнувся панок у болото, розкотилося золото по землі. А яничари ятагани і списи покидали й кинулися те золото хапати-визбирувати та один в одного забирати!

Куди там вже до бою ставати!

Вдарили тоді мушкети козацькі, шаблі задзвеніли, коні заіржали.

Хвилию козаки на яничарів накопилися. Бій розпочався.

А Гандрей добру силу в руках має —

Лопатою ворогів гарненько пригощає!

Десятками на землю валить-побиває,

До панка дорогу почищає!

Панок палашом своїм золотим затулився.

Та куди ж тому золоту проти лопати доброї, у кузні кованої, у воді джерельній гартованої і з держакон із ясеня тесаного!

Притулив гарненько Гандрей лопатою пана — обсипався той порохом на землю. Тільки палаш зігнутий задзеленчав.

Тут-таки і військо пропало та гроші крізь землю пішли.

Тільки з яничарської могили виття люте почулося, а з козацької — сурми заграли.

Ледве стоїть Гандрей та лопату сусідську в руках стискає. Усе оговтатись не може.

Над ранок добрався Гандрей додому. А там — ні палат кам'яних, ні золота, ні коштовностей!

А він тому і радий, а він і радий! Аж стрибає від радощів, що позбувся скарбу чортівського. А лопату сусід йому після того подарував. Гандрей став нею садити людям садити та криниці копати. І грошей за те не брав ніколи.

З Гапочкою одружився, дітей народили, козаків із них виховали працьовитих, добрих та хоробрих, на радість собі і людям.

А як старий став, то серед села липу посадив і просив громаду в пам'ять про себе те дерево не рубати — нехай росте.

Так до цих пір серед дороги у нашому Сабадаші липа Охотина стоїть
— висока та широка. Усі її об'їжджають то праворуч, то ліворуч, а рубати
ніхто не сміє.

Бо то пам'ять про людину добру.

Отож не збирайте багатства на землі, а лиш на небі.

Вклоняюсь наперед Господу Богу
і батькові опаману Кошобому,
і всьому Бійську славному Запорозькому,
і всім сучасним головам
На многії і благая літа!
А слава Козацка не вмере ~ не поляже
віднині до віка!

Про силу характерницьку, богатиря Ахмеда і Грицька Ковбязьку Смерть

(казка-пісня)

Далеко ще було Грицькові до справжнього козака. Ні в поході не побував, ні в море на чайці не сходив. Навіть прізвиська — імені козацького — ще не здобув. Так і звали його поки що — Грицько Прізвиськанемає.

Сміялися з Грицька в курені:

— Гляди, хлопче, щоб тебе часом Їжачком чи Зайчиком не назвали.

А все тому, що, бувало, Грицько їжачка у степу підбере і молочком напуває. Хіба ж то козакові личить? От якби уміти шаблюкою так

вертіти, щоб дощ голови не замочив, чи бойового гопака так садити, щоб ляхів-гусарів із коней ногами збивати. Я вже не кажу про характерників січових. От би Грицькові тої науки характерницької вивчитися! Щоб і він міг ворогам очі відводити, на вовка обертатися чи кулі рукою ловити, як отой Федір Вовк, характерник січовий.

Розповідали на Січі, що якось турки козацький табір обложили, а в запорожців кулі скінчилися — немає чим боронитися. Тоді Федір одяг свою бурку чорну, виліз на воза та й давай над турками насміхатися! Як почали яничари стріляти у нього, аж грім степом котиться! А йому й байдуже. Злізе Федір на землю і з бурки своєї кулі яничарські сотнями витрушує, а далі знову на віз вилазить кулі ловити. Так і відбилися хлопці від турків їхніми ж кулями.

То Грицько таки впросився до Федора Вовка в науку. Та що з того — не відкриває таємниць своїх Федір, усе вуса свої крутить та усміхається.

— Прийде час, і ти характерником станеш, — каже.

— Коли ж то буде? От якби зараз...

А поки що вартує Федір із Грицьком на степовій хвігурі-вежі — стежать, чи не йде орда на Україну. Тільки побачать, зразу ж підпалять бочки смоляні на високих стовпах. І потягнеться до неба дим чорнезний. Далеко його в степу видно. На сусідній хвігурі побачать, теж смолу запалять. На наступній — теж. Зразу ж запорожці про напад дізнаються і приготуються, щоб орду відбити.

Та цього разу не летить вороння чорне по небу, не суне орда степом. Тільки один чамбул-загін татарський скрадається балками — двадцять вояків пробираються до козацької хвігури. А веде їх не хто небудь, а сам Ахмед, найкращий татарський воїн.

Хто спритніше за всіх арканом дикого коня ловить? Ахмед.

Хто стрілою шуліку вціляє? Ахмед!

Хто, коли на поясах бореться, усіх перемагає? Та Ахмед!

А хто шаблюкою своєю кривою від десятка воїнів відбивається? Та Ахмед же, Ахмед!

А ще Ахмед співцем був неабияким. Ото сяде ввечері на кошмі,

а татарчата так і обліплять його та слухають, як він їм пісні співає, на кобизі граючи. Отож Ахмед і возив у тороках із собою, крім лука, ще й кобиз свій вірний.

Немає кращого за Ахмеда богатиря у хана кримського.

Через те і послав хан Гірей Ахмеда захопити варту козацьку, щоб не встигли запорожці вогонь запалити та своїх побратимів про небезпеку попередити.

Хоч як вартували Федір із Грицьком, а таки не вгледіли, як із ковили татари вислизнули. Засвистіли стріли татарські. Та недарма ж Федір Вовк характерником був. Устиг він Грицька собою від стріл затулити. Двадцять стріл кругом Федора у землю вп'ялися, а двадцять першу не зміг відвернути Федір — бо зачарована та стріла в Ахмеда була. Срібний кінець у стріли тієї, а в ньому пшеничне зерно сховане. Влучила стріла у Федора — тільки й устиг він Грицькові крикнути:

— Пали вогонь!

Шугнув Грицько по стовпу нагору, як вивірка. Не встигли татари ще раз луки нап'ясти, аж загорілося полум'я, загуготіло, дим до неба піднявся.

Стягнули татари арканами Грицька, а він тішиться, що встиг братчиків попередити.

Лютий Ахмед — ні з ким не говорить, нагайкою бур'янам степовим голови колючі збиває, не знає, як ханові перед очі стати. Добре хоч козаків полонених із собою веде — це ж вони винні, що не вдалося татарам нишком на Україну пробратися. Особливо отой старий, сивий. Як же це він стріли відвернув? Хай там уже ворожбити ханські розбираються. Шкода, що, мабуть, не доживе старий запорожець до улусів — сіл татарських. Хоч і стрілу витягли й перев'язали, та гірше й гірше йому стає. Молодий козак його доглядає, водою напуває, на коні притримує, та не допомагає йому нічого.

Ось уже й улус Ахмедів видно.

Раптом татари спинилися, закричали, пальцями вперед показують. А там перед улусом татарка стоїть. Не стоїть — хитається, а в руках у неї прапор чорний на вітрі тріпоче.

— Що це? — питає Грицько у Федора.

Підвів Федір голову, подивився і каже:

— Біда страшна у татарському улусі. Чума прийшла.

А татари з жінкою перемовляються здалеку, за голови хапаються.

— Каже вона, — перекладає Федір Грицькові, — що майже всі в улусі померли. Тільки діток-татарчат старий дервіш-жебрак святий у степ повів подалі від хвороби. Та, мабуть, уже й вони там неживі, бо від чуми рятунку немає.

Обминули татарські вояки улус, спішилися, багаття розпалили та почали радитися, як далі бути. А козаків ремнями скрутили і на землю кинули. Тоді Федір і каже Грицькові:

— Слухай мене, хлопче, уважно. Жити мені залишилося всього часинку, тому роби, як я наказую. Зараз я передам тобі силу свою характерницьку, розв'яжу тебе і татарам очі відведу. А ти тікай чимдуж і кошового попереду про чуму, хай на татар у похід не вириваються. Та пам'ятай, що перед смертю теж мусиш силу цю козакові молодому передати, щоб характерники і далі на Січі жили.

Сказав це Федір, на реміні глянув, а вони і розірвалися, як павутинки.

Подув Федір крізь вуса сиві — і туман козаків огорнув, від татар сховав так, що й руки простягнутої не видно. Тоді Федір Вовк Грицька обійняв міцно і в очі глянув. Раптом закрутилося небо над Грицьком, зірки ближчими стали, засвітилося все навколо світлом дивовижним. Силу чарівну відчув у собі Грицько. Побачив у темряві найменше каміння, почув, як миша у траві шарудить, відчув те, що вовки і лисиці у степу чують, і так ніби сама земля з ним розмовляти почала.

— А тепер прощай, — мовив Федір, — та за славного козака в січовій церкві свічку постав.

Уклонився Грицько старому запорожцю, поцілував його у руку та й гайнув у степ. За годину татари розгледілися — старий козак уже неживий, а молодого і слід прохолов. Закричали татари, на коней скочили і за козаком кинулися. Ахмед попереду скаче, нагайкою коня підганяє. Не втече козак далеко!

А Грицько біжить, об терни степові обдирається, реп'яхи на шаровари визбирує. Коли раптом чує — плач, крики попереду. Упав Грицько у долині,

з-за куща виглядає. А там на горбочку татарчата малі докупи збилися, як ягнятка. Обнялися, плачуть, очі від страху затуляють. А кругом них на коні білому страшному, із кісток зробленому, жінка розпатлана носить. Лахміття чорне зотліле за нею теліпається, очі люттю горять, зуби хижі шкіряться, руки з пазурами до дітей тягнуться.

Це сама страшна Чума до них добратися хоче.

Хоче, та не може, бо перед нею, перед конем її старий дід-дервіш дзигією крутиться, руками розмахує, заклинання вигукує, до діток не підпускає.

Бачить Грицько своїм поглядом характерницьким те, що інші не побачать: і Чуму, і дервіша, і те, що дід уже силу втрачає. Усе тяжче йому крутитися, усе тихіший його голос. Знесилів дервіш, крутнувся востаннє і впав на землю.

Зраділа Чума, зареготала і на дітей кинулася. Та не встигла і з місця зрушити, як вискочив Грицько із ковили перед нею та обома ногами збив страховисько з коня! Вхопив, притис до землі та не відпускає. Завила Чума, на гадюку перетворилася — не відпускає Грицько. І руками тисне, і силою характерницькою пече її. Звивається гадюка, зубами отруйними вкусити хоче. А Грицько з останніх сил її тримає та помочі у Бога благає.

Руки Грицькові слабшають, піт очі заливає, ноги терпнуть. Коли це вітер зі степу повіяв — піт висушив. Роса на губи Грицькові впала — напоїла. Вовк із кущів вискочив — Грицькові сили своєї вовчої передав. Кабан із корчів духу хороброго Грицеві в серце влив та ще й їжачок із трави викотився й гадюку колючками вколов.

А тут уже й сонце зійшло. Освітило Чуму. Скорчилась вона, вогнем синім загорілася і попелом чорним розлетілася. Упав Грицько на землю, поворухнутися не може — куди вже там тікати!

Коли це Ахмед з татарами наскочили. Свої луки напнули — от-от вистрілять.

Аж тут раптом загравав-заспівав струнами кобиз при сидлі Ахмедовому! Вклякли татари з подиву. Чують вони, як співає кобиз людським голосом про воїна-характерника, що саму Чуму здолав, діток татарських порятував. Глянув Ахмед на попіл чорний, на коня білого, із кісток зробленого, на дідуса-дервіша знесиленого, на діток заплаканих. Зліз

із коня, вклонився Грицькові до землі і на руки його підняв. Наказав воїнам своїм зброю опустити.

— Що ти робиш, Ахмеде? — питають татари. — А як же ханська воля?

— Вище за хана ще Аллах є, — відказав Ахмед.

Звелів він воїнам своїм діток із дідусем-дервішем доглянути, а сам посадив Грицька на коня, із кісток зробленого, у Чуми відвойованого, та й повіз його додому на Січ. Вилікував його дорогою, до самого кошового живим-здоровим dopravив.

А козаки дивувалися: ще не було такого, щоб татарин сам на Січ приїхав, товариша їхнього привіз та ще й побратимом молодому козакові став. Поклявся Ахмед, що не буде більше з козаками воювати й орду на Україну не пустить.

Довго тоді мир і спокій в Україні панували. А Грицька-характерника за коня його дивного, із кісток складеного, відтоді й називали — Грицько Кобиляча Смерть.

Зміст:

Казка про вдову Ганну-Шулячку,
Чорного козака і страшне заляття

3

Казка про дівчину Варочку, козака із запроданою душею
та срібний грошик

10

Казка про те, як козак із відьмою одружився

17

Казка про парубків, Тимоша і Квітку Папороті

24

Казка про старого козака, рудого чорта,
чотири роги і козацький рід

32

Казка про жида Лейбу, Пудика і нечищений оселедець

40

Казка про чумака Микиту, сокиру і халепу

46

Казка про Гандрея і яничарський скарб

53

Казка про силу характерницьку, богатира Ахмеда
і Грицька Кобилячу Смерть

64

Літературно-художнє видання
Сашко Лірник
Казки Лірника Сашка
Відповідальний редактор
Світлана Кот
Дизайн обкладинки, оригінал-макет, верстка
Інокентій Коршунов

Формат 84x108/16

Ум. друк. Арк. 7,56

Тираж 3000 пр

Зам. №104/05.

ТОВ "Гамазин", 04071, м. Київ, а/с 110

Телефон для оптових покупців: (044) 467-50-24

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

серія ДК № 2318 від 18.10.2005.

www.greenpes.com

Віддруковано згідно з наданим оригінал-макетом
у ПП «Юнісофт», (свідоцтво серії ДК №3461 від 14.04.2009 р.)
вул. Морозова, 13 Б, м. Харків, 61036

Омі
Горного Козака і сирини Закарпаття

Ой ти станеш з шабелькою
А я з кулаками,

П'ять нас, братці, п'ять. Будем пити-в'ляти.
Кругом мене товариші все вірні сидять.
Лий, шинкаро, лий, повір на мене.
Єсть у мене рідна жінка, викупить мене.

Ой не їв я і не пив
тільки грошки любив!
Не пожив, не поблаже
А з собою не забрав!
Зібрали ми речі
лише

14. Kozaitis, P. J. Kaskas pro parādīti

Книгу сю писано і малювано
Милістю Божою
Казкарем Лірником Сашком
і маляром Інокентієм.
Рік у книзі, місяць на небі,
а число забулися,
бо на Різдво
так нагороджувалися, що...

Видавництво
"Зелений Ліс"

ISBN 978-966-279-010-8

9 789662 790108 >